

**การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

นายบัณฑิต ศิริวงศ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

**Participation of Sub-district Committee of Agricultural Technology Transfer and
Service Center in Mueang District, Mae Hong Son Province**

Mr. Bordin Siliwong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension
School of Agricultural Extension and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ชื่อและนามสกุล นายบัณฑิต ศรีวงศ์
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2553

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชุพหเทพ พงศ์สร้อยเพชร)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. จินดา ขลิบทอง)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยความกรุณาอย่างสูง จากรองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลย์ นิลวิเศษ อาจารย์ที่ ศึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง อาจารย์ที่ปรึกษาฯ รวมทั้งได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ด้วยความเอาใจใส่ปลุกฝังให้ผู้วิจัย รักการวิจัย และทำงานวิจัยมีคุณค่ายิ่ง รวมทั้งสนับสนุนให้กำลังใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการทำงาน จนทำให้ผู้วิจัยสามารถทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สุพหเทพ พงศ์สร้อยเพชร ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัย รู้สึกทราบบ้างและประทับใจในความกรุณาในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนอาจารย์และบุคลากรในสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ทุกท่าน จึงขอขอบคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอนทุกท่านที่ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลและเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือตลอดจนให้คำแนะนำด้านต่าง ๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยถือว่าเป็นพระคุณยิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจอันล้ำค่า ยิ่งสำหรับผู้วิจัย ขอขอบคุณ พี่ ๆ น้อง ๆ เพื่อน ๆ ทุกคน ที่เป็นกำลังใจอันสำคัญยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ประโยชน์ที่จะ ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ขอมอบให้ผู้ที่สนใจการศึกษาเรื่องในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล และผู้ที่สนใจที่จะ ได้นำผลการวิจัยนี้ไปปรับใช้ในพื้นที่ตนเอง

บดินทร์ ศิริวงศ์

กรกฎาคม 2553

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย นายบัณฑิต ศิริวงศ์ รหัสนักศึกษา 2519002238 **ปริญญา** เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลี นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จินดา ขลิบทอง

ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจ (2) การมีส่วนร่วม (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 7 ตำบล จำนวน 114 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า (1) คณะกรรมการส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45.75 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.11 คน ประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 16.83 ปี ระยะเวลาการเป็นกรรมการ เฉลี่ย 4.31 ปี ตำแหน่งทางสังคมเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อาชีพหลักทำนา อาชีพรองทำไร่ แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน มีพื้นที่ประกอบการเกษตรเฉลี่ย 9.01 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.06 ไร่ รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 33,779.56 บาท นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 53,616.14 บาท และกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตรจากธนาคารดังกล่าว ได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับปานกลางจากสื่อบุคคล และสื่อมวลชน และในระดับน้อยจากสื่อกิจกรรม แรงจูงใจระดับมากในการเป็นกรรมการ ในประเด็น การมีโอกาสช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน มีความเสียสละ การเป็นตัวแทนของชาวบ้าน (2) คณะกรรมการ มีส่วนร่วมระดับปานกลางทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ (3) คณะกรรมการ มีปัญหาระดับมากในประเด็น ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ จัดประชุมคณะกรรมการบริหารไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร และ ขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์ โดยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณ จากแหล่งอื่นเพิ่มเติม

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม คณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Thesis title: Participation of Sub-district Committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang District, Mae Hong son Province
Researcher: Mr.Bordin Siliwong ; **ID:** 2519002238 ; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor ; (2) Dr. Jinda Klibtong Associate Professor ; **Academic year:** 2009

Abstract

The objectives of this study were (1) to study social and economic factors of executives who were on the sub-district committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province; (2) to study their participation in the center, and (3) to study their problems and suggestions on the center operations.

The population in this study were all of 114 executives in 7 sub-districts of Mueang Mae Hong Son District who were on the committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center in Mueang Mae Hong Son District, Mae Hong Son Province. There was no random sampling methodology. The data were collected by using an interview form. The statistical methodology used to analyze the data by instant computer programs were frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation.

The findings of this study were as follows: (1) Most of the studied executives were male, with average age at 45.75 years. They were educated at higher secondary or lower vocational certificate level. The average quantity of members of their family was 4.11 persons. The average duration of their experience in doing farming was 16.83 years. The average duration of their being on the committee was 4.31 years. For their social positions, they were a member of a sub-district administrative organization, and a member of a client group of the Bank for Agriculture and Cooperative. Their main occupation was a farmer who had done rice farming, while their subordinate occupation was a farmer who had done truck farming. The average quantity of the labor in their family who had worked in agricultural section was 2.15 persons. Their average area used for agricultural section was 9.01 Rai, while their average area used for living was 1.06 Rai. Their average income obtaining from agricultural section was 33,779.56 Baht, while their average income obtaining from non-agricultural sections was 53,616.14 Baht. They took out loans from the Bank for Agriculture and Cooperative. They had received information on agriculture at medium level from personal and mass media, and at little level from event media. Their motivation for being on the committee of Agricultural Technology Transfer and Service Center was at much level in the reasons that they would have opportunity to develop their village and community, to devote themselves to being a representative of people in their community. (2) The committee had participated in the center operations at medium level in 4 aspects, these were the aspect of management, event setting to support farmers, activity setting to help farmers, and making the center operations known publicly. (3) The committee had problems at much level in the aspect of lacking capital sources and budgets, the committee meetings having been set inconsistently and discontinuously, the agricultural extension projects being operated discontinuously, lacking participatory operations, lacking knowledge of data analysis, lacking equipment in making suggestions how to do farming, lacking knowledge of radio and television program production. They, therefore, suggested that the center should have asked for more capital sources and budgets from other sources.

Keywords: Participation, Committee, Sub-District Agricultural Technology Transfer and Service Center, Mae Hong Son Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	7
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	25
สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน	35
สรุปผลการปฏิบัติงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	43
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	52
ประชากรในการวิจัย	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล	56
การวิเคราะห์ข้อมูล	56

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	58
ปัจจัยด้านสังคม และเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	58
ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	71
ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	79
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	90
สรุปการวิจัย	90
อภิปรายผล	94
ข้อเสนอแนะ	97
บรรณานุกรม	100
ภาคผนวก	105
แบบสัมภาษณ์	106
ประวัติผู้วิจัย	118

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	46
ตารางที่ 3.1 จำนวนคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำ ตำบล ใน 7 ตำบล	52
ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	59
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตรของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	60
ตารางที่ 4.3 ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	61
ตารางที่ 4.4 อาชีพของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	63
ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบกิจการเกษตรและพื้นที่ที่อยู่ อาศัยของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	64
ตารางที่ 4.6 รายได้และแหล่งเงินทุนทางการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	65
ตารางที่ 4.7 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร	67
ตารางที่ 4.8 แรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	69
ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	71
ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุน เกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	73

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือ เกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล	75
ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบล.....	78
ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	80
ตารางที่ 4.14 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	87

ฉ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	4

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตรขึ้นในปี 2542 เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนา และให้เกษตรกรได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อเป็นศูนย์บริการแลกเปลี่ยนเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมการทดสอบเทคโนโลยีในชุมชน การสาธิตค้นแบบเชิงผสมผสาน กิจกรรมการเกษตรและสาธิตนำร่องเชิงการผลิตทางการเกษตรเฉพาะด้าน พร้อมทั้งสร้างชุมชนเครือข่ายพัฒนาการเกษตร สามารถนำไปปรับใช้ในไร่นาได้อย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตรที่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานระหว่าง รัฐ องค์กร แคนนำกลุ่ม อาชีพและหน่วยงานต่าง ๆ แบบบูรณาการและสอดคล้องประสานกัน ทำให้ศักยภาพของชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 7 อำเภอ ได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลครบทุกตำบล จำนวน 45 ศูนย์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการกำหนดกิจกรรม และการจัดกิจกรรมของแต่ละส่วนราชการ ลงสู่เป้าหมายพื้นที่เดียวกัน ทั้งนี้เกษตรกรในพื้นที่ตำบลก็จะมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเอง ซึ่งจะตรงกับความต้องการของชุมชนเกิดการพัฒนาในอาชีพครบทุกด้าน ผลักดันให้ชุมชนเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งยังเป็นการปรับปรุงระบบและงานส่งเสริมการเกษตร ที่ต้องการการพัฒนา ปรับปรุง อย่างต่อเนื่องตามสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยมีเกษตรกรตำบลหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ปฏิบัติภารกิจหลักในการดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี การจัดทำข้อมูล การเตือนภัย และการให้บริการประชาชน และมีคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย ตัวแทนของชุมชน ตัวแทนกลุ่มจากสาขาอาชีพต่างๆ ตัวแทนองค์กรการบริหารส่วนตำบล และตัวแทนหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลทำหน้าที่เป็นเลขานุการ การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบลจะประสบความสำเร็จมากน้อยเท่าไร องค์กรประกอบเหล่านี้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน และมีความสัมพันธ์กันในการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ประสบความสำเร็จ

อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรที่ผ่านมา พบว่า มีปัญหาด้านความพร้อมของเทคโนโลยีการเกษตร คือ การถ่ายทอดเทคโนโลยีในหลายๆศูนย์ ยังไม่ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีกระบวนการดำเนินงานและวิธีพัฒนาแบบ “บนสู่ล่าง” (top-down) เพราะไม่คำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเท่าใดนัก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ยังไม่เข้าใจขั้นตอนและกระบวนการทำงานต่างๆ อย่างชัดเจน ประกอบกับเกษตรกรในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมากนัก รวมทั้งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรหรือเกษตรตำบลยังขาดความคล่องตัวในการประสานงานกับหน่วยราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเป็นลักษณะของการที่ผู้ปฏิบัติรายงานผลมากกว่าการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง จึงไม่อาจแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้นำและองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร เนื่องจากคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ความสำคัญการมีส่วนร่วม และการกระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะมีส่วนร่วมน้อยเกินไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่า จึงเห็นสมควรที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยศึกษาเฉพาะศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเป็นต้นแบบในการวิจัยสำหรับการอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและจังหวัดอื่นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในประเด็นดังต่อไปนี้คือ

2.1 เพื่อศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

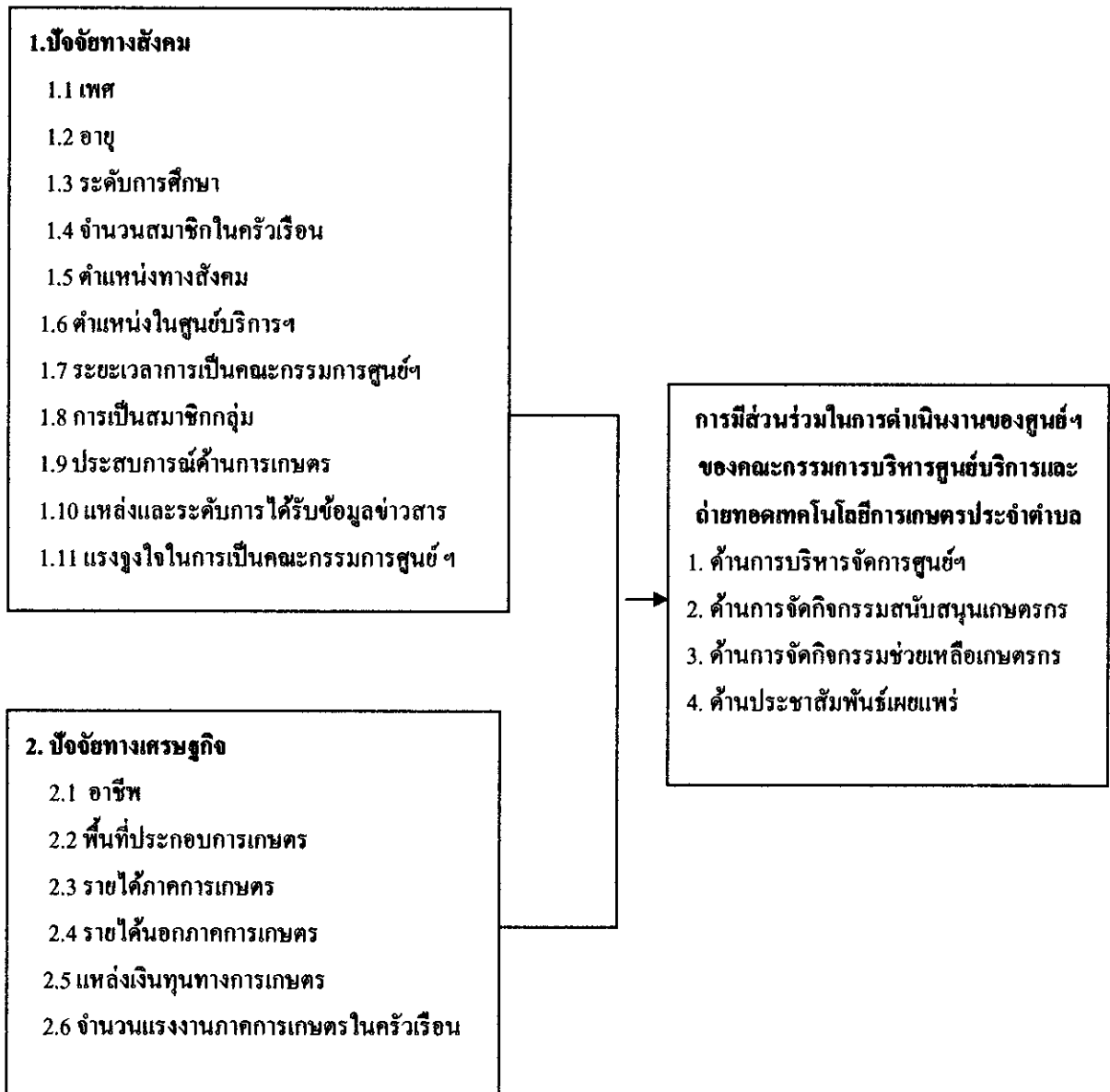
การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจำแนกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

3.1 ปัจจัยทางสังคม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาขั้นสูงสุด จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตร ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตำแหน่งในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร และแรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.2 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบการเกษตร พื้นที่อยู่อาศัย รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตรและแหล่งเงินทุนทางการเกษตร

การศึกษาการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และด้าน ประชาสัมพันธ์เผยแพร่

โดยสรุปเป็นแบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัย เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่ดำรงตำแหน่งเฉพาะช่วงเวลาเก็บข้อมูล ของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 7 ตำบล จำนวน 114 คน การเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ ระยะเวลาในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2553

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง สถานที่ที่ได้รับการปรับปรุงหรือพัฒนาให้เหมาะสมเพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง และมีกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง เกษตรผสมผสาน และอื่น ๆ แบบเบ็ดเสร็จที่จุดเดียว (one stop service) ซึ่งมีชื่อย่อว่า “ศบกด.” ในการวิจัยนี้จะใช้คำว่า “ศูนย์บริการ ฯ” และ “ศูนย์ ฯ”

5.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง ผู้นำชุมชนที่ประกอบด้วยคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครเกษตรกร ผู้แทนหมู่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) จำนวน 15 คน ในที่นี้ไม่รวมเลขานุการคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งหมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ ได้แก่ เจ้าพนักงานการเกษตร และนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร

5.3 การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเข้าร่วมใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และสามารถขยายผลสู่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลอื่น ๆ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

6.2 นำไปวางแผนแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม โดยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล นำเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 4 ประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของอำเภอเมืองจังหวัดแม่ฮ่องสอน
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม (participation) มีผู้ให้ความหมายคำว่ามีส่วนร่วมไว้ต่างแง่มุมกัน อาจมีความหมายกว้างและแตกต่างกันไป แล้วแต่เป้าหมายและลักษณะของงานที่เกี่ยวข้อง และบางครั้งก็ขึ้นอยู่กับผู้ที่ให้ความหมายเองว่าจะมีการปรับใช้การมีส่วนร่วมไปสู่สาขาวิชาใด อย่างไรก็ตาม การอธิบายความหมายของการมีส่วนร่วมที่จะกล่าวต่อไปนี้ จะเน้นอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตรซึ่งมักเน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากงานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานด้านหนึ่งของการพัฒนา ดังมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลายคน ซึ่งขอยกมากล่าวพอเป็นแนวทางไว้ดังนี้

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 281) สรุปประเด็นสำคัญของความหมายว่า การมีส่วนร่วมทางส่งเสริมการเกษตรที่เน้นถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มบุคคลต่างๆ ทางส่งเสริมการเกษตร

ซึ่ง ได้แก่ เกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร ชาวชนเกษตร และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญ (key word) ที่เหมือนกันและแตกต่างกันอยู่หลายประการ ดังนี้

1. เป็นการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ (decision-making) ให้กลุ่มบุคคลต่างๆ ในงานส่งเสริมการเกษตร ได้มีโอกาสร่วมคิด ตัดสินใจ เลือกแนวทางในการพัฒนา ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการสร้างพลังอำนาจ (empowerment) ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคลต่างๆ เหล่านี้

2. เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่างๆ ในงานส่งเสริมการเกษตร ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการทำกิจกรรม (activity involvement) ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการพัฒนา ตลอดจนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนา

3. เป็นการทำให้เกิดความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน (equity) ในด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลต่างๆ ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยทำให้กลุ่มบุคคลต่างๆ เหล่านี้ทุกคนมีส่วนในการคิดค้นหาปัญหาของตนเองและชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น ในฐานะที่เท่าเทียมกัน ตลอดจนมีความเสมอภาคในการร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

4. เป็นการที่กลุ่มบุคคลต่างๆ ในงานส่งเสริมการเกษตร ได้มีโอกาสพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการคิดริเริ่ม การจัดสรร การควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิต ที่มีอยู่ในชุมชน ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของชุมชน

5. เป็นการที่บุคคลเป้าหมายในงานส่งเสริมการเกษตรจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ต่างๆ และรับสภาพถึงผลเสียที่เกิดขึ้น โดยถือว่าบุคคลเป้าหมายนั้นเป็นผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder) ในการดำเนินการพัฒนา ด้วยความรู้สิทธิผูกพันถึงความเป็นเจ้าของ (ownership) หรือ หุ้นส่วน (partnership)

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2547: 16) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมคือ การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมคิดตามผล การเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรม จะได้รับประโยชน์ในด้านการนำเอาความรู้ ความสามารถ (talents) และทักษะ (skills) ของคนในองค์กรหรือท้องถิ่นแล้วแต่กรณี มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นอกจากนี้ การเข้ามามีส่วนร่วม จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมมีความรู้ดีกว่าตนเองมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรี อีกทั้งจะกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ ผู้ที่ละเลยหรือเฉยเมยไม่เข้าร่วมจะด้วยเหตุใดก็ตาม ข่อมทำให้มีอำนาจด้วยกว่าผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมหรือกล่าวได้ว่า ความละเลยไม่สนใจเป็นสถานะที่บุคคลปลีกตัวออกจากสังคมนั่นเอง

ซูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 12) เห็นว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนตัดสินใจในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวประชาชน

Sheng (1990: 10) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 279-280) สรุปเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมในชุมชนว่า ประกอบไปด้วยประเด็นสำคัญๆ คือ

1. เป็นการควบคุมโดยประชาชน (citizens control) หมายถึง ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ
2. เป็นการกระจายอำนาจ (delegate power) หมายถึง การกระจายอำนาจหน้าที่ให้แก่คนในชุมชน ภายใต้ข้อจำกัดที่ถูกกำหนด โดยอำนาจการบังคับบัญชาของชุมชน
3. เป็นการกำหนดตัวแทนของชุมชน (community representation) ตัวแทนของชุมชนอาจจะเป็นคนส่วนใหญ่ หรือคนส่วนน้อยที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการ หรือสมาชิกทั้งหมดของชุมชนที่มีความเสมอภาคในการเป็นตัวแทนชุมชน ซึ่งสมาชิกทั้งหมดมีสิทธิและรับผิดชอบที่เท่าเทียมกัน

แอนนา หงส์สามสิบเจ็ด (2546: 9) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึงการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมทำ ในการวางแผน การจัดสรรทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน การประสานงานและการประเมินผล โครงการและการเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมนั้น

พิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545: 8) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของเกษตรกร หมายถึง การเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการคิด การพิจารณาตัดสินใจ จนเป็นผลของการนำไปปฏิบัติอย่างเปิดเผยและเต็มใจ โดยการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันจะมีผลกระทบมาถึงตัวของประชาชนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจและลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วม

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 18) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมหมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา การกำหนดความต้องการ การตัดสินใจ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานนั้นด้วย

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมถึงแม้จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล แต่โดยทั่วไปแล้วหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนในการร่วมคิด ร่วมศึกษา ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนให้ตรงกับ

ความต้องการของตนเองและชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกในความเป็นเจ้าของชุมชน และจะนำไปสู่ซึ่งการปฏิบัติที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่าน กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ดิเรก ฤกษ์ห่วย (2527 : 6) และสมยศ พุ่มหว่า (2527 : 219) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่า เป็นการช่วยให้ประชาชนหลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ ช่วยให้รายได้และการกระจายรายได้ดีขึ้น ช่วยกระจายผลประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่อย่างยุติธรรม ช่วยเพิ่มพลังกลุ่มให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและผลโดยส่วนรวมแก่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ เป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนพึ่งตนเอง ช่วยให้มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของเขา จะทำให้ทุกคนมีอำนาจต่อรองมากขึ้น

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531 : 24) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม คือ

- 1) ช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น
- 2) ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
- 3) มีการระดมทรัพยากรในชุมชนเพื่อการพัฒนามากขึ้น
- 4) ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

นอกจากนี้ อำนาจ อนันตชัย (2526 : 143) ยังกล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม พอสรุปได้ คือ

- 1) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่
- 2) ประชาชนมีความผูกพันต่องานและท้องถิ่น
- 3) ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลง
- 4) ประชาชนและเจ้าหน้าที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- 5) การพัฒนาท้องถิ่นจะกระทำได้ง่ายขึ้น
- 6) มีคนร่วมพิจารณาคำเนิกรมาก ส่งผลให้งานมีคุณภาพ
- 7) เป็นวิธีการพัฒนาและสร้างคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปว่าการมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิด พิจารณาคัดสินใจร่วมกันแก้ไขปัญหา การดำเนินกิจกรรมของชุมชน ร่วมวางแผนจนเกิดผลดีในทางปฏิบัติ รวมทั้งทำให้ประชาชนมีความเข้าใจ ยอมรับ ผูกพันกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องต่อเนื่อง และดำเนินกิจกรรมตรงกับความต้องการนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคน รู้จักวิเคราะห์ วางแผนนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะหรือรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมนั้น สามารถพิจารณาได้หลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะสนใจในด้านใด บางท่านพิจารณาจากกิจกรรมที่เข้าไปมีส่วนร่วม เช่น การเลือกตั้ง การประชุม บางท่านก็พิจารณาในเชิงการบริหาร เช่น การมีส่วนร่วมในแนวราบ และการมีส่วนร่วมในแนวดิ่ง เป็นต้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526 : 25) และอาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525 : 19) ชี้ให้เห็นถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนที่เข้ามาเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในแง่ของการสมทบแรงงาน สมทบวัสดุ สมทบเงิน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมกันทำ แต่การมีส่วนร่วมในปัจจุบันและในอนาคตจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมคิด วางแผน ร่วมทำและร่วมบำรุงรักษามากกว่าการร่วมสมทบ ในรูปแบบอื่น แม้ว่าจะยังมีหลักการที่จะให้ร่วมแรง วัสดุ เงิน นอกจากนี้ลักษณะการมีส่วนร่วมยังจะต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ควรจะต้องตระหนักว่าการปฏิบัติการทั้งหมดจะทำในนามอะไร เช่น การกระทำผ่านองค์กร ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวทำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

กรมการพัฒนาชุมชน (2518 : 23) ศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการมาแล้ว 5 ปี ในเขตพัฒนาตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ลักษณะสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพอสรุปได้ ดังนี้

- 1) มีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
- 2) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน
- 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากร
- 4) มีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
- 5) มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
- 6) มีส่วนร่วมในการคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหา
- 7) มีส่วนร่วมในการวางแผน
- 8) มีส่วนร่วมในการประชุม
- 9) มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม
- 10) มีส่วนร่วมในการออกเสียงสนับสนุนหรือคัดค้านปัญหา
- 11) มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการหรือบริหารงาน
- 12) มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิก
- 13) มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์
- 14) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมที่วางไว้

- 15) มีส่วนร่วมในการลงทุนหรือบริจาคเงิน ทรัพย์สิน
- 16) มีส่วนร่วมในการออกแรงหรือสละแรงงาน
- 17) มีส่วนร่วมในการออกวัสดุอุปกรณ์
- 18) มีส่วนร่วมในการดูแล ปรึกษา ติดตาม หรือประเมินผล

อัมสไตน์ (Amstien 1969: 215-217; ชูชาติ พ่วงสมจิตต์, 2540: 18) อ้างใน เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547: 19) เห็นว่าการมีส่วนร่วมจะมีลักษณะมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการใช้อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมได้เท่าใด ซึ่งเป็นข้อบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย (democratic leadership) ว่ามีสูงหรือต่ำ อัมสไตน์ ได้ใช้อำนาจการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกการมีส่วนร่วม โดยจัดได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี หรือร่วมเพียงบางส่วน
3. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ มีอำนาจและบทบาทมาก

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 13) อ้างในพิมลรัตน์ ใจบุญลือ (2545: 12) กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดถึงความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิด สร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผน นโยบาย แผนงาน โครงการ หรือ กิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ทำโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

กรณีศึกษา ชมดี (2524: 13) วิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการสารภี ออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (financial on contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (employers)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (material contribution)

นฤตพงษ์ ไชยวงศ์ (2540: 51-52) อ้างในแอนนา หงส์สามสิบเจ็ด (2546: 14)

สรุปลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายประการ ดังนี้

1. การร่วมประชุม (discussion) เป็นการร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของการวางแผน หรือการจัดทำแผน โดยตรงแบบ face-to-face ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลภายนอก ชุมชนกับประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชน เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชน
2. การถกเถียง (debate) เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งกันแบบประชาธิปไตย ให้ทราบถึงผลดีผลเสียในกรณีต่างๆ
3. การให้คำปรึกษาแนะนำ (consultation) โดยที่ประชาชนเข้าร่วมเป็นกรรมการ ในคณะกรรมการต่างๆ เพื่อให้มั่นใจว่าประชาชนที่ได้รับผลกระทบมีส่วนร่วมรับรู้และมีส่วนในการวางแผน
4. การสำรวจ (survey) โดยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ให้โอกาสกับประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ
5. การประสานงานร่วมกัน (cooperation) เป็นการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มเข้าไปบริหารหรือจัดการ หรือเข้าร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาจากฝ่ายประชาชน
6. การสัมภาษณ์หรือการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ (key informants interview) ผู้นำและประชาชนผู้ได้รับผลประโยชน์ (beneficiaries) เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7. การจัดทัศนศึกษา (field trip) ไปยังบริเวณเป้าหมายเพื่อสำรวจตรวจสอบข้อเท็จจริงก่อนร่วมตัดสินใจ

8. การไต่สวนสาธารณะ (public hearing) เป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนและทุกกลุ่มในสังคมมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกฎระเบียบและนโยบายประเด็นต่างๆ ที่สำคัญๆ ของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

9. การสาธิต (demonstration) เป็นการใช้เทคนิคการสื่อสารทุกรูปแบบ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ โทรทัศน์ วิทยุ ฯลฯ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงกัน เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

10. การลงคะแนนเสียง (voting) เป็นการออกเสียงเพื่อตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ประชาชนต้องการมากที่สุด

11. การประชามติโดยตรง (referendum) เป็นการตอบคำถามจากราชการโดยประชาชนในสังคมทุกคนออกความเห็นและร่วมตัดสินใจ

12. การรายงานผล (report back) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกรรมวิธีการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดวางแผน ผลของการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนจะส่งกลับไปที่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อถามย้ำความแน่ใจจากท้องถิ่นก่อนตัดสินใจ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2541: 24-25) อ้างในแอนนา หงส์สามสิบเอ็ด (2546: 15) สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. จำแนกตามกระบวนการบริหาร
 - 1.1 การมีส่วนร่วมในการวางแผน
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
 - 1.3 การมีส่วนร่วมในการจัดองค์กร
 - 1.4 การมีส่วนร่วมในการสื่อสาร
 - 1.5 การมีส่วนร่วมในการใช้อิทธิพล
 - 1.6 การมีส่วนร่วมในการประสานงาน
 - 1.7 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
2. จำแนกตามประเภทของกิจกรรมที่เข้าร่วม
 - 2.1 การมีส่วนร่วมประชุม
 - 2.2 การมีส่วนร่วมในการออกเงิน
 - 2.3 การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ

- 2.4 การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- 2.5 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- 2.6 การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน
- 3. จำแนกตามระดับความเข้มของการมีส่วนร่วม
 - 3.1 ระดับของการมีส่วนร่วมเทียม
 - 3.2 ระดับของการมีส่วนร่วมบางส่วน
 - 3.3 ระดับของการมีส่วนร่วมที่แท้จริง
- 4. จำแนกตามวิธีการมีส่วนร่วม
 - 4.1 การมีส่วนร่วมโดยตรง
 - 4.2 การมีส่วนร่วมโดยอ้อม

พิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545: 11-12) สรุปความหมายของลักษณะการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นคว้า หาสาเหตุของปัญหา เพื่อนำไปสู่การวางแผนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผล

กล่าวสรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมหมายถึง รูปแบบที่ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาสาเหตุ และนำไปวางแผน แก้ไข ปรับปรุง ดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผลตามลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมนั้น

1.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่าน เสนอการมีส่วนร่วมไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

กรรณิกา ชมดี (2524 : 13) และ Cohen & Uphoff (1980 : 219-222) แบ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมประชุม (attendance at meeting)
- 2) การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (financial on contribution)
- 3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (membership on committee)
- 4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (position of leadership)
- 5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (interviewer)
- 6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (solicitor)
- 7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (customers)
- 8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (entrepreneurs)

9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (employers)

10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (material contribution)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 188) กล่าวว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมนั้น จำแนกได้เป็น 2 ประการ ดังนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ตัวแทนของประชาชน (non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

1.5 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

อคิน รพีพัฒน์ (2527: 100-101) เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 272-273) และคนอื่นๆ อ้างในเข็มเพชร แก่นสา (2543: 48-50) เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจากประสบการณ์ภาคสนามในประเทศไทยว่า การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นน่าจะมี 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาชาวชนบท ขั้นตอนนี้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชาวชนบทยังไม่เข้าใจปัญหาและค้นหาสาเหตุของปัญหาคด้วยตัวของเขาเอง กิจกรรมต่างๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์เพราะชาวชนบทจะขาดความเข้าใจและมองไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมนั้น เนื่องจากชาวชนบทเป็นผู้อยู่กับปัญหาและรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด แต่มนุษย์จะมองปัญหาของเขาได้เด่นชัดยิ่งขึ้น เมื่อมีคนมาช่วยเขาวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้น เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนานี้เองที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือเป็นจิตแพทย์ผู้คอยชักนำให้ชาวชนบทมองเห็นภาพของปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาคด้วยตัวของเขาเอง

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนต่อไปที่ขาดไม่ได้ เพราะหากเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องการแต่ผลงาน ก็จะดำเนินการวางแผนงานเสียด้วยตนเอง ผลที่ตามมาก็คือ เมื่อขาดเจ้าหน้าที่ ชาวชนบทก็จะไม่สามารถดำเนินการวางแผนงานได้ด้วยตนเอง สิ่งนี้อาจเป็นความยากลำบากที่จะผลักดันให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาทำหน้าที่แต่เพียงเพื่อนของชาวชนบทในการช่วยกันวางแผน เพราะชาวชนบทโดยทั่วไปมีการศึกษาน้อย แต่เราไม่ให้ชาวชนบทได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงานก็จะหมดไป เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนาต้องทำใจให้ได้ว่าการศึกษาใดก็ตาม ต้องเริ่มความยากง่าย เร็วช้า จากระดับของผู้จะรับการศึกษามีใช่จากความรู้ความสามารถของผู้ให้ศึกษา

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทจะ

ยากจนและขาดแคลนทรัพยากร แต่ชาวชนบทที่มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ เพราะจากประสบการณ์การทำงานในชนบท อย่างน้อยชาวชนบทก็มีแรงงานของตนเองเป็นขั้นต้นที่สุดที่จะเข้าร่วมได้ และในหลายๆ แห่ง ชาวชนบทสามารถที่จะร่วมลงทุนในกิจกรรมหลายๆ ประเภทได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทคิดต้นทุนให้กับตนเอง ในการดำเนินงานและจะระมัดระวังรักษากิจกรรมที่สร้างขึ้น เพราะเขามีความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งต่างไปจากสภาพที่การลงทุนและการปฏิบัติงานทั้งหมดมาจากปัจจัยภายนอกจะมีอะไรเสียหายก็ไม่เคียดร้อนมากนัก และการบำรุงรักษาก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะเมื่อไม่ไร้ของเขาเขาก็จะไม่บำรุงรักษา ไม่รักและหวงแหนมัน นอกจากนี้การร่วมปฏิบัติงานด้วยตนเองทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด และเมื่อเห็นประโยชน์ก็สามารถจะดำเนินกิจกรรมชนิดนั้นด้วยตนเองต่อไปได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะถ้าหากการติดตามและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของชาวชนบท แต่ดำเนินการ โดยบุคคลภายนอก ชาวชนบทย่อมจะไม่ได้ประเมินด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจประสบความยากลำบาก เพราะชาวชนบทไม่ได้ประเมินด้วยตนเองให้รู้แจ้งว่าดีหรือไม่อย่างไร ถึงแม้จะมีผู้โต้แย้งว่าการประเมินที่เที่ยงธรรมที่สุดน่าจะมาจากบุคคลภายนอกที่ไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นๆ แต่ถ้าคิดถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่จะมุ่งพัฒนาคน ควรคำนึงถึงแต่ความเที่ยงธรรมในแนวความคิดของคนภายนอกยอมรับประโยชน์ การผสมผสานระหว่างคนภายนอกกับชาวชนบทน่าจะเกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากส่วนประกอบของคนนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรมจะเป็นการเผยแพร่กิจกรรมออกไปแล้วชาวชนบทจะเข้าใจและมองเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกับชาวชนบทด้วยตนเอง

ซูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 19) จำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่ม โครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีและแนวทางการดำเนินงาน และการกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือ โดยการบริหารงานและประสานงานตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการที่พวกเขาดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (formative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่ทำกันเป็นระยะๆ หรือเป็นการประเมินผลรวม (summative evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

กล่าวโดยสรุป ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมหมายถึงการเริ่มต้นตั้งแต่การจัดการจัดหาข้อมูล การติดต่อประสานงาน การวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน การศึกษาความต้องการในการแก้ไขปรับปรุง การวางแผนร่วมกันเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และการดำเนินการ ตลอดจนการติดตามประเมินผลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

1.6 ระดับการมีส่วนร่วม

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531: 25) อ้างในกรมมล เพชรล้อมทอง (2542: 12)

กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งมี 7 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ถูกบังคับ	=	ไม่มีส่วนร่วม
ระดับที่ 2 ถูกล่อ	=	มีส่วนร่วมน้อย
ระดับที่ 3 ถูกชักชวน	=	มีส่วนร่วมน้อย
ระดับที่ 4 ถูกสัมภาษณ์ความต้องการ	=	มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับที่ 5 มีโอกาสเสนอความเห็น	=	มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับที่ 6 มีโอกาสเสนอโครงการ	=	มีส่วนร่วมในระดับสูง
ระดับที่ 7 มีโอกาสตัดสินใจด้วยตนเอง	=	มีส่วนร่วมในอุดมคติ

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 25) สรุปแนวคิดในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ระดับที่ 1 ไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ไม่มีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม/มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ระดับที่ 2 ร่วมรับรู้ หมายถึง มีส่วนรับรู้ รับทราบการปฏิบัติกิจกรรม แต่ไม่มีส่วนปฏิบัติและร่วมคิด /มีส่วนร่วมน้อย

ระดับที่ 3 ร่วมทำ หมายถึง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ร่วมทำกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย /มีส่วนร่วมปานกลาง

ระดับที่ 4 ร่วมคิด / ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรม แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติ /มีส่วนร่วมมาก

ระดับที่ 5 ร่วมทำ / ร่วมคิด / ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะตัดสินใจ และร่วมปฏิบัติกิจกรรมด้วย / มีส่วนร่วมมากที่สุด

1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นักวิชาการกล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

Singh (1976) อ้างถึงใน นงเยาว์ หลีพันธุ์ (2537 : 39) Alvin Bertrand (1958 : 147-157) สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่า มีปัจจัยที่ส่วนกำหนดระดับการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าว ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน ระยะห่างของการตั้งบ้านเรือน ขนาดของครอบครัว มาตรฐานทางสังคมของประชาชน ระดับการศึกษา ระดับของความเป็นอยู่ การครอบครองที่ดิน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติและสัญชาติ พื้นเพของครอบครัว ลำดับชั้นทางสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล การปรับตัวทางสังคม ความเชื่อทางศาสนา ความสนใจ ความฉลาดเฉลียว การอบรมทางพฤติกรรม ทัศนคติ ข่าวสาร และการติดต่อ ค่านิยมทางสังคม ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเชื่อและการแสดงออกทางพฤติกรรม ความพึงพอใจ การแสดงตัว ประสบการณ์ หลักยึดถือประจำใจ การเป็นผู้นำ และการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรม

นอกจากนี้ Reeder (1974 : 39-53) กล่าวว่า การกระทำทางสังคม (social action) ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยหลายประการ มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยหนึ่ง และอธิบายถึงเหตุผลของการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เรียกว่าความเชื่อหรือความไม่เชื่อ (believes or disbelieves) มิได้จำกัดอยู่เพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งและรีคเคอร์ยังกล่าวว่าการกระทำของมนุษย์ในเรื่องใดก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยดังกล่าวต่อไปนี้

- 1) เป้าหมาย (goal)
- 2) ความเชื่อที่สืบทอดกันมา (believes orientation)
- 3) ค่านิยมมาตรฐาน (standard values)
- 4) นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (habit and coustom)
- 5) ความคาดหวัง (expectation)
- 6) ความผูกพัน (commitments)
- 7) แรงเสริม (reinforcement)
- 8) โอกาส (opportunity)
- 9) ความสามารถ (ability)

และสรุปปัจจัยต่างๆ ที่มีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 11 ประการ ดังนี้

- 1) การปฏิบัติตนให้คล้ายตามความเชื่อพื้นฐาน กล่าวคือ บุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะเลือกแบบวิธีการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องและคล้ายคลึงกับความเชื่อพื้นฐานของตนเอง
- 2) มาตรฐานคุณค่า บุคคล และกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะปฏิบัติในลักษณะที่สอดคล้องกับมาตรฐานคุณค่าของตนเอง
- 3) เป้าหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคล ดูเหมือนจะส่งเสริมปกป้องและรักษา เป้าหมายของตนเอง
- 4) ประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา พฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางครั้ง มีรากฐานจากประสบการณ์ที่ผิดปกติธรรมดา
- 5) ความคาดหมาย บุคคลและกลุ่มบุคคลจะประพฤติตามแบบที่ตนคาดหมายว่า จะต้องประพฤติในสถานการณ์เช่นนั้น ทั้งยังชอบปฏิบัติต่อผู้อื่นในลักษณะที่ตนคาดหวังจากผู้อื่น ค้ำว
- 6) การมองตัวเอง บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งคิดว่าตนเองควรกระทำเช่นนั้น
- 7) การบีบบังคับ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล มักจะทำสิ่งต่างๆ ด้วยความรู้สึกว่าตนถูกบีบบังคับให้ทำ
- 8) นิสัยและประเพณี บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะทำสิ่งต่างๆ ซึ่งมีนิสัยชอบกระทำเมื่ออยู่ในสถานการณ์นั้นๆ
- 9) โอกาส บุคคลและกลุ่มบุคคล มักจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการปฏิบัติของสังคม โดยเฉพาะในทางที่เกี่ยวข้อกับจำนวนและชนิดของโอกาส ซึ่งโครงสร้างของสังคมจะเอื้ออำนวยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำเช่นนั้น เท่าที่พวกเขาได้รับรู้มา
- 10) ความสามารถ บุคคลหรือกลุ่มบุคคล มักจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมบางอย่างที่ตนเห็นว่าสามารถทำในสิ่งที่ต้องการให้เข้าทำในสถานการณ์เช่นนั้น
- 11) การสนับสนุน บุคคลหรือกลุ่มบุคคล มักจะเริ่มปฏิบัติเมื่อเขาารู้สึกว่าเขาได้รับการสนับสนุนที่ดี เพื่อให้กระทำการเช่นนั้น

นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้ คือ

- 1) ตามศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร
- 2) ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่งทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วยแรง

3) อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส

พิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545: 14-15) สรุป จากทฤษฎีแนวความคิดและผลวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่างๆ นั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท ได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ในสังคมชนบทประชาชนทั่วไปมักมีอาชีพที่คล้ายคลึงกัน คือ อาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่จึงมีความสนใจในเรื่องการประกอบอาชีพ เรื่องการทำมาหากิน ดังนั้นถ้าโครงการต่างๆ สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเรื่องการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพก็จะส่งผลให้เศรษฐกิจดีขึ้นและเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ มากขึ้น ดังแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

1.1 ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาชีพ ขนาดของที่ดินที่ถือครอง จำนวนแปลงที่ถือครอง

1.2 ความคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.3 การได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ได้ทำลงไป

1.4 ความต้องการได้รับวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต

1.5 ความต้องการได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน

2. ปัจจัยทางด้านสังคม การที่บุคคลได้มีโอกาสพบปะสมาคมกับผู้อื่น ได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นมีความต้องการที่จะเข้าร่วมโครงการต่างๆ จากการศึกษาแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยทางด้านสังคมที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่

2.1 ปัจจัยพื้นฐาน เช่น อายุ เพศ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ขนาดของครอบครัว ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น

2.2 ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ได้รับเกียรติ

2.3 การได้รับการบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อน

2.4 ความต้องการได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพ

2.5 ความต้องการที่จะได้รับคำแนะนำทางด้านวิชาการ เทคนิคใหม่ๆ

2.6 ความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่

2.7 การได้รับความช่วยเหลือจากผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

3. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะของโครงการ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ

3.1 ลักษณะโครงการที่มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเข้าใจ

3.2 เป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรม

3.4 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมในชุมชน

ซูเกียรติ ภัยลี (2536: 52) อ้างในพิมลรัตน์ ใจบุญถือ (2545: 14) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ
2. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

3. ปัจจัยทางการสื่อสาร ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร สื่อสารมวลชนและสื่อบุคคลกล่าวสรุปได้ว่าปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลบางประการ และปัจจัยทางการสื่อสาร การเมือง วัฒนธรรมและจิตวิทยา

1.8 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์หลายแขนงต่างๆ ดังนั้น จึงมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมหลายทฤษฎีด้วยกัน กล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

1.8.1 ทฤษฎีการกระทำทางสังคม

Parson (1951: 279) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 299) สร้างทฤษฎีการกระทำทางสังคม โดยอธิบายการกระทำของมนุษย์ว่าการกระทำใดๆ ของมนุษย์จะขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล ระบบสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ วัฒนธรรมในสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดเกี่ยวกับความคิดหรือความเชื่อ ความสนใจและระบบค่านิยมของบุคคล

1.8.2 ทฤษฎีการจูงใจ

Maslow (1954: 90) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 300) ศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) ของการกระทำของมนุษย์ไว้หลายประการและได้อธิบายถึงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานซึ่งเกิดขึ้นจากความพึงพอใจ ความต้องการเหล่านั้นถูกจัดลำดับขั้นของความต้องการจากน้อยไปหามาก เมื่อความต้องการใดเกิดขึ้นแล้วไม่ได้

รับการบำบัดเพียงพอ ความต้องการเหล่านั้นก็ยังคงอยู่และจะเป็นแรงขับที่มีพลังผลักดันให้คุณคนมีพฤติกรรมโน้มไปทางที่จะบำบัดความต้องการเหล่านั้นอยู่เสมอ ซึ่งความต้องการพื้นฐานที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมต่างๆ มีอยู่ 5 ประการด้วยกัน และแยกออกเป็นระดับต่างๆ ได้ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (physiological need) ถือเป็นความต้องการขั้นแรก
2. ความต้องการความมั่นคง ปลอดภัย (safety need)
3. ความต้องการทางสังคม (social need) เป็นความต้องการ ความรัก และการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งในสังคม
4. ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem need) เป็นความต้องการยกย่อง นับถือจากคนอื่นหรือมีเกียรติในสังคม
5. ความต้องการประสบความสำเร็จ (self-actualization need) ต้องการแสดงความสามารถของตนเองให้ประจักษ์แก่ผู้อื่น

1.8.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม

Second และ Backman (1964: 97) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 300) อธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่าบุคคลจะเลือกสมาคมหนึ่งสมาคมใดหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าเขาได้รับประโยชน์อะไร และจะต้องเสียอะไรและในที่สุดเขาจะเลือกเข้าสมาคมก็ต่อเมื่อผลที่ได้รับมากกว่าผลเสีย

1.8.4 ทฤษฎีการยอมรับ

Roger และ Shoemaker (1971: 81-86) อ้างในเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547: 300) ศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับวิทยาการใหม่ของบุคคลจะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการรับรู้ (awareness stage) คือการที่บุคคลได้รับวิทยาการใหม่หรือความคิดใหม่เป็นครั้งแรก แต่ยังไม่มีความรู้อย่างแจ่มแจ้งในวิทยาการใหม่นั้น เป็นการรับรู้วิทยาการใหม่แต่ยังไม่แสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม
2. ขั้นความสนใจ (interest stage) เป็นระยะที่บุคคลเริ่มสนใจในความรู้ใหม่และพยายามเสาะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม
3. ขั้นการประเมิน (evaluation stage) เป็นระยะที่บุคคลคิดทบทวนไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียของความรู้ใหม่อยู่ในใจก่อนที่จะทดลองทำหรือไม่ทำต่อไป
4. ขั้นการทดลอง (trial stage) เป็นระยะที่บุคคลนำความรู้ใหม่ไปปฏิบัติในขนาดเล็กๆ เป็นการทดลองเพื่อดูผลก่อนจะตัดสินใจยอมรับต่อไป
5. ขั้นยอมรับ (adoption stage) เป็นขั้นตอนที่บุคคลตกลงใจนำวิทยาการใหม่ไปปฏิบัติต่อไปอย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นการยอมรับผลการทดลองว่าใช้ได้ผล

นอกจากทฤษฎีดังกล่าวมาแล้ว อคิน รพีพัฒน์ (2527: 107-111) อ้างในจินดา มณีเนตร (2540: 17-18) ยังสรุปทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมไว้ คือทฤษฎีลำดับที่ 5 ถึงลำดับที่ 8

1.8.5 ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างเจตคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนงานมีขวัญดีจะเกิดมีความสำนึกในการรับผิดชอบ อันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่ม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าขวัญของคนเราเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะคนที่มีขวัญดีนั้น ย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

1.8.6 ทฤษฎีการสร้างความรู้สึกรักชาตินิยม

หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวเองที่จะอุทิศหรือเน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัว พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้สึกรักชาตินิยมให้เกิดขึ้น

1.8.7 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ

การสร้างผู้นำจะช่วยให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะหมายถึงผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัติ (dynamic leader) คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ และผู้นำทางไม่ดีคือ ไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการใช้ทฤษฎีการสร้างผู้นำ จึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือปฏิบัติงานอย่างมีขวัญงานมีคุณภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

1.8.8 ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบการบริหาร

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือ เป็นวิธีหนึ่งที่ยายเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มียระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้การบริหาร เพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจ ไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบาย

และความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

กล่าวโดยสรุปว่าทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เป็นการกระทำใดๆ ก็ตามของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมและเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อบำบัดความต้องการ ซึ่งความต้องการนั้นจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งมีลำดับขั้นและเป็นขั้นตอนของพฤติกรรม

2. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.1 ความหมายของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2542 ข:10) กล่าวว่า ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ ศูนย์กลางในการประสานงานถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรสาขาต่าง ๆ ในระดับตำบลสู่เกษตรกร คณะทำงาน โครงการเพิ่มศักยภาพชุมชนด้านการเกษตร ระดับตำบล มีเกษตรอำเภอเป็นประธาน คณะทำงานจะประกอบด้วยตัวแทนชุมชน ตัวแทนหมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตัวแทนเกษตรกร วิทยากรเกษตรกร เป็นคณะทำงาน โดยมีเกษตรตำบลในฐานะผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นเลขานุการ

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คือ ศูนย์กลางในการประสานงานถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรสาขาต่าง ๆ ในระดับตำบลสู่เกษตรกร และดำเนินการจัดตั้งศูนย์นำร่องในปี พ.ศ. 2542 จำนวน 82 ศูนย์ (นำร่องระดับจังหวัด จำนวน 76 ศูนย์ และนำร่องระดับภาค จำนวน 6 ศูนย์)

2.2 ความเป็นมาของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2546 ก: 1-14) กล่าวถึงแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่จะต้องส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรภายใต้หลักการที่ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจในการกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนและบริหารจัดการแผนด้วยตนเอง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านการบริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกรในลักษณะบูรณาการ

ณ จุดเดียว คือที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะไม่เน้นในด้านของอาคาร สิ่งก่อสร้าง แต่จะเน้นด้านความสำคัญของชุมชนเป็นหลัก

2.3 ภารกิจของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 14-18) กล่าวถึงภารกิจของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังนี้

การดำเนินงานของ สบกต. โดยคณะกรรมการบริหาร สบกต. ตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจ ดังนี้

2.3.1 ภารกิจหลักของ สบกต. ที่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี และนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 เห็นชอบในหลักการในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนที่จะจัดตั้งขึ้น ซึ่งเป็นเพียงศูนย์กลางในการให้บริการมิใช่เป็นการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ ในการให้บริการให้ใช้อาคารสถานที่ราชการหรืออาคารสถานที่อื่นใดที่มีอยู่แล้วในชุมชน โดยไม่ควรจัดสร้างอาคารหรือสำนักงานขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ โดยมีเป้าหมายให้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินงานเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

- (1) การเตรียมความพร้อมชุมชน
- (2) การจัดทำแผน
- (3) การปฏิบัติตามแผน
- (4) การจดทะเบียนและบริการ
- (5) จัดตั้ง สบกต.
- (6) การค้าขายโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์

2) ภารกิจที่ สบกต. รับผิดชอบตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ดังนี้

- (1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี
- (2) การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการเกษตร
- (3) การพยากรณ์ และการเตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ
- (4) การให้บริการประชาชน

3) ภารกิจของ สบกด. กับ โครงการตามยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการเกษตร/ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- (1) ศึกษา วิเคราะห์โครงการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่และเกษตรกร
- (2) วางแผนการปฏิบัติงานเพื่อกำหนดตามโครงการ เน้นการบูรณาการ มีการแบ่งงาน มอบหมายงานและกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน
- (3) คัดเลือกบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกร) เข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ หรือผ่านกระบวนการของเวทีชุมชน
- (4) ดำเนินงานตามแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม ที่กำหนดตามที่ได้รับมอบหมาย
- (5) ปรีกษา แนะนำ ช่วยเหลือ ควบคุม กำกับ และติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน

2.3.2 ภารกิจของ สบกด. ที่เป็นกลไกตามระบบส่งเสริมการเกษตร

ระบบส่งเสริมการเกษตร คือ ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่และระบบสนับสนุนการปฏิบัติงาน ซึ่งคณะกรรมการบริหาร สบกด. ได้บริหารจัดการภารกิจหลักของศูนย์บริการฯ ได้แก่การประสานอาสาสมัครเกษตร/เกษตรกรหมู่บ้านและกลุ่มเครือข่ายเพื่อจัดทำหรือปรับปรุง ภารกิจทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลการเกษตรและข้อมูลสถานการณ์ในตำบลให้เป็นปัจจุบัน ใช้งานได้จริงสามารถนำไปจัดทำหรือปรับปรุง ทั้งนี้ เพิ่มจากข้อมูลพืชเศรษฐกิจหลักของท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเก็บรวบรวมให้ครบทั้ง 4 ด้าน (กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม)
- 2) แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านแล้วนำเสนอเวทีประชาคมระดับตำบล เพื่อเข้าสู่ช่องทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น(แผนสามปี)ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแหล่งงบประมาณต่าง ๆ ในพื้นที่
- 3) การเรียนรู้ สำหรับกลุ่ม/เครือข่ายในพื้นที่ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม ดูงาน ให้คำแนะนำ หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพ หรือการแก้ไขปัญหา
- 4) การบริการ เป็นการให้บริการทางการเกษตรที่ครอบคลุมทั้งการให้บริการ ณ ที่ทำการ สบกด. และการให้บริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด มีรายละเอียด ดังนี้
 - (1) การให้บริการ ณ ที่ทำการ สบกด. ได้แก่ การให้คำปรึกษา/ คำแนะนำรับเรื่องปัญหาทางด้านเกษตรและร่วมในการให้บริการทางการเกษตร การสนับสนุนปัจจัยการ

ผลิตเพื่อการเรียนรู้ (กรณีที่มีโครงการสนับสนุน) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ / เอกสารคำแนะนำ การให้บริการวินิจฉัยศัลยกรรม วิเคราะห์ดิน ฯลฯ และการจดทะเบียนต่างๆ

(2) การบริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด (ถ้ามีงบประมาณ) ได้แก่ รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ร่วมดำเนินการจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร สรุปลำบาก และจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร และจัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนในกรณีที่ปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่

2.3.3 ภารกิจของ ศบกต. ร่วมกับอาสาสมัครเกษตร

อาสาสมัครเกษตร หมายถึง เกษตรกรหรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกหรือสมัครใจเข้าเป็นอาสาสมัคร ภายใต้หลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนด เพื่อเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งงานของชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรหรือสหกรณ์ เรียกโดยย่อว่า “อกษ”

ประเภทอาสาสมัครเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ เกษตรหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายสำคัญในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ ศบกต. ในระดับหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) การจัดทำข้อมูลการเกษตร โดยร่วมมือสนับสนุนในการรวบรวม/จัดเก็บ วิเคราะห์ ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูล
- 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่
- 3) เป็นวิทยากรเกษตรกรตามสาขาอาชีพในจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีของ ศบกต.

2.3.4 ภารกิจของ ศบกต. กับศูนย์เรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้าน

การเกษตร

ศูนย์เรียนรู้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม ปฏิบัติงาน ให้คำแนะนำหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ โดย

- 1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา (โดยการวิเคราะห์ปัญหา กลุ่มเป้าหมายแล้วกำหนดประเด็นเรียนรู้/ ฝึกปฏิบัติ)
- 2) ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำ ศูนย์เรียนรู้/ จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี
- 3) จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหาร ศบกต.

4) ทำหน้าที่เป็นวิทยากร

5) จัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรและคลังความรู้ของชุมชน

2.4 องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 4-5) กล่าวถึง องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังนี้

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) ประกอบด้วย ที่ทำการศูนย์ ข้อมูล คณะกรรมการบริหาร แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี หรือจุดสาธิตการเกษตร และสมาชิก มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ที่ทำการศูนย์

จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตรและศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน มิใช่จัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ จึงใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ปกติ จะขอใช้สถานที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นที่ประชุมชี้แจงบทบาทภารกิจ การแก้ไขปัญหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้คำปรึกษา คำแนะนำการเกษตรตลอดจนข่าวสารการเกษตรในชุมชน

2.4.2 ข้อมูล

เป็นข้อมูลด้านการเกษตรของทั้งตำบลมีองค์ประกอบเป็นหมู่บ้าน มีทั้งข้อมูลด้านกายภาพ (ดิน, น้ำ) ด้านชีวภาพ (สภาพการผลิต, เทคโนโลยี ฯลฯ) ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เพื่ออธิบายศักยภาพของพื้นที่และชุมชนในตำบล ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบที่ เพิ่มข้อมูล (ตามมาตรฐานข้อมูลประจำ ศบกด.)

2.4.3 คณะกรรมการบริหาร ศบกด.

คณะกรรมการบริหาร ศบกด. เป็นผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหา เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ ศบกด.

1) การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ศบกด. ได้มาจากการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหาซึ่งแต่งตั้งโดยนายอำเภอ ประกอบด้วย

- (1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1 คน
- (2) ผู้แทน อปท. จำนวน 1 คน
- (3) กำนัน จำนวน 1 คน
- (4) ผู้แทนสถาบันเกษตรกร จำนวน 2 คน

2) องค์ประกอบของคณะกรรมการบริหาร ศบกด. มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คนเป็นอย่างน้อย นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง ประกอบด้วย

- (1) ผู้แทน อปท. จำนวน 1 คน
- (2) ผู้แทนสถาบันเกษตรกรและหรือกลุ่มอาชีพการเกษตรในตำบล โดยพิจารณาจากสถาบันหรือกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมมากไปหาน้อย รวมแล้วไม่เกิน 2 คน 4
- (3) อาสาสมัครเกษตรกรที่มีอยู่ในตำบลจำนวน 1 – 4 คน และหากไม่มีให้คัดเลือกผู้แทนตามข้อ 1), 2), 4) แทน
- (4) ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน โดยพิจารณาจากหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการเกษตรมากไปหาน้อย
- (5) ประธานกรรมการ จะต้องได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ศบกด. โดยมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่า 2 ใน 3
- (6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบลเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง
- (7) ผู้ช่วยเลขานุการเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาลตำบล/เทศบาล)
- (8) หากหมู่บ้านใดมีผู้แทนในข้อ 1), 2), 3) อยู่แล้ว ไม่ต้องคัดเลือกผู้แทนของหมู่บ้านนั้น

2.5 บทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 5-8) กล่าวถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ดังนี้

- 2.5.1 จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ ศบกด.
- 2.5.2 จัดให้มีการประชุมทุกเดือนเพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการ ศบกด. ได้แก่ การพิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน
- 2.5.3 กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาด้านการเกษตรตามแผนพัฒนาตำบล ทั้งการแก้ไขปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด โดยมีการพัฒนาแผนทุกปี
- 2.5.4 วางแผนการปฏิบัติงาน ศบกด. ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

พื้นที่

2.5.5 ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของ สบกด. ในกรณีที่มีเงินทุน

2.5.6 สนับสนุนการดำเนินงานของ สบกด. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น จัดคนไว้บริการด้านการเกษตรในแต่ละวัน ดูแลสถานที่ ฯลฯ

2.5.7 จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บ สำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล 5

2.5.8 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

1) มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการของชุมชน ในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน

2) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านเข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบลเพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลและบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น

3) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่

4) เสนอแผนงาน/โครงการที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด

2.5.9 การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

- 1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา
- 2) ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 3) จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหาร สบกด.
- 4) ทำหน้าที่เป็นวิทยากร
- 5) จัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรและคลังความรู้ของชุมชน

2.5.10 การให้บริการทางการเกษตร

- 1) ในการให้บริการ ณ ที่ทำการ สบกด.
 - ร่วมกำหนดกิจกรรมการให้บริการ
 - ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่
 - รับเรื่องและร่วมในการให้บริการทางการเกษตร
 - ร่วมประเมินผลการให้บริการ
- 2) ในการบริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด
 - รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

- ร่วมดำเนินการจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร
- สรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร 5 ลำดับ
- จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนในกรณี
ที่ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่ 6

2.5.11 การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย

- 1) เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม
- 2) ร่วมประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของ
กลุ่ม/เครือข่าย
- 3) สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยง
ระหว่างกลุ่ม

4) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย

2.5.12 สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยร่วมกันผลิตและรวมกันจำหน่าย

2.5.13 ด้านการเตือนภัย โดยแจ้งข่าวเตือนภัยให้แก่ชุมชนให้เฝ้าระวังและแจ้งข่าว
ให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบจากเหตุผิดปกติ หรือ ภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์
ประมง และภัยเศรษฐกิจ อื่นๆ

2.5.14 การรับรองรายงานต่างๆ เช่น ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของ
ผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ

2.5 หน้าที่ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.5.1 วางแผนปฏิบัติงาน โครงการระดับตำบล กำหนดกิจกรรมงบประมาณ และ
กรอบระยะเวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่ตำบลเป้าหมาย

2.5.2 ติดตามรายงานความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคต่อคณะกรรมการ
พัฒนาการเกษตรระดับตำบล

2.5.3 ปฏิบัติงานอื่นตามที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอมอบหมาย

2.6 วัตถุประสงค์ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.6.1 เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร ที่ให้องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และสถาบันเกษตรกร มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณา
การ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านการบริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีทางวิชาการด้านการเกษตร ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง และข่าวสารข้อมูลการเกษตรที่สำคัญ

2.6.2 เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับท้องถิ่น เพื่อให้มีการบริการทางด้านพัฒนาการเกษตรที่มีการผสมผสาน และสามารถให้บริการจากส่วนราชการทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งในด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง โดยผ่านทางศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.6.3 เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเอง ในด้านการพัฒนาการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร ปรับปรุงคุณภาพสินค้า วางแผนในการบริหารจัดการเพื่อใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน รวมทั้งการเสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์จากงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการเกษตร ตลอดจนส่งเสริมให้มีการออมและการระดมทุนของชุมชนเพื่อการลงทุนทางธุรกิจเกษตร

2.7 ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน

การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมชุมชน

โดยการสร้างความพร้อมของชุมชนให้เข้าใจในบทบาทการทำงานแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตร การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาวิเคราะห์ การวางแผน และการพัฒนาการเกษตรด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำแผน

จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของตำบล โดยการดำเนินการศึกษาศักยภาพและข้อมูลของชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนและประเมินศักยภาพ ปัญหาความต้องการของชุมชน ในการพัฒนาด้านการเกษตรร่วมกับผู้นำชุมชน โดยให้ชุมชนแสดงศักยภาพการพัฒนาและความต้องการจัดเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยมีการจัดเวทีชุมชนหรือจัดเสวนาในระดับหมู่บ้าน เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชน วิเคราะห์ปัญหาของชุมชนให้ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ ด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดลำดับความสำคัญของปัญหา และเสนอแนวทางการพัฒนาประมวลเป็นแผนพัฒนาในระดับตำบล โดยใช้กระบวนการทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยมุ่งการสร้างรายได้ การฟื้นฟู และเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร ตลอดจนพัฒนาการผลิต เชื่อมโยงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในรูปแบบหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติตามแผน

1) แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสินค้าและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร โดยดำเนินการเพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิต การแปรรูป การตลาด ตามความต้องการของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย

2) แผนธุรกิจชุมชนด้านการเกษตรเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์หลักของตำบล สนับสนุนการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพธุรกิจการเกษตรของชุมชน ในการสร้างรายได้และการสร้างผลิตภัณฑ์หลักของตำบล

3) แผนการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมดำเนินการเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในด้านการบริหารจัดการ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยจะให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ได้กำหนดโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การจดทะเบียนและบริการ

1) จดทะเบียนและบริการ โดยสมาชิกมีหน้าที่ให้ข้อมูลด้านการเกษตรและชุมชน

2) หน่วยงานของรัฐให้บริการพิเศษแก่สมาชิก โดยเน้นบริการเรื่องข้อมูลและเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนด้าน IT (information technology) เป็นเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 5 จัดตั้งศูนย์บริการ

เน้นให้เกิดการบริการที่จุดต่าง ๆ ในชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ตามโครงการถ่ายโอนและเงินอุดหนุนอื่น ๆ ตามความจำเป็นและความถนัดของชุมชน เช่น การบริการด้านอุปกรณ์การเกษตร เครื่องมือเครื่องจักรการเกษตร รวมทั้งการควบคุมคุณภาพสินค้า และการแปรรูปอย่างง่าย

ขั้นตอนที่ 6 E-COMMERCE

เน้นการสนับสนุนการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงข้อมูลและการค้าขายสินค้าของชุมชนสู่ตลาด ทั้งในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง โดยนำระบบร้านค้าเครือข่ายและพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-COMMERCE) หรือผ่านการค้าขายผ่านระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ เมื่อมีสินค้าคุณภาพแพร่หลายและความต้องการขายตรง

การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลกับชุมชนในตำบลเป้าหมาย มีดังต่อไปนี้

1) การประชาสัมพันธ์

2) ศูนย์ข้อมูลการเรียนรู้เทคโนโลยีการเกษตร การผลิต การตลาด ฯลฯ

3) ดำเนินโครงการที่สำคัญของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และรัฐบาล เน้นฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรเป็นการพักชำระหนี้

4) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการเกษตรตำบล ทั้ง 3 แผน ได้แก่

(1) แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพสินค้าและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้

(2) แผนด้านการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(3) แผนธุรกิจชุมชนด้านการเกษตรเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ของตำบล

ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปรับปรุงโครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนเป็นโครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีชุมชน โดยใช้งบประมาณดำเนินงานศูนย์จากงบประมาณของรัฐบาลไทย ตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการ วันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 โดยเปลี่ยนชื่อจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3. สภาพทั่วไปและสภาพการเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551:1-20) ได้กล่าวถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอนว่าเป็นจังหวัดที่มีขนาดเล็ก สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน จึงมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และหลากหลาย และมีสภาพเป็นเมืองปิด ทำให้สามารถดำรงสภาพอุดมสมบูรณ์และหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติไว้ระดับหนึ่ง

3.1 สถานการณ์ในภาพรวมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ในพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ที่อุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งของประเทศ โดยมีหมู่บ้านและชุมชนตั้งอยู่ในเขตป่าไม้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร พื้นที่ทำกินมีจำกัด ความเจริญด้านต่าง ๆ ขยายตัว ทำให้ความต้องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมีสูง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดการบุกรุกทำลายป่า ถ้าสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนของทุกปี จะมีไฟป่าเกิดขึ้นมาก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยา ความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ป่าเป็นอย่างมาก ประกอบกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีชายแดนติดกับประเทศสหภาพพม่า รวมความยาวถึง 483 กิโลเมตร เป็นแนวชายแดนที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ และมีการสู้รบกันตามแนวชายแดนระหว่างทหารพม่าและชนกลุ่มน้อยอยู่เสมอ จะมีผู้หนีภัยจากการสู้รบ ผู้หลบหนีเข้าเมืองทะเลลักเข้ามาในพื้นที่เขตไทย โดยผู้อพยพและผู้หลบหนีเข้าเมืองดังกล่าวได้สร้างปัญหาทำลายทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2 ลักษณะพิเศษของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สภาพทั่วไปของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสรุปให้เห็นภาพที่ชัดเจนอันเป็นลักษณะพิเศษได้ดังนี้

3.2.1 มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- 1) พื้นที่ป่าไม้มีมาก คิดเป็นอัตราร้อยละ 69.13 ของพื้นที่จังหวัด และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย สภาพป่าสมบูรณ์เป็นธรรมชาติและสวยงาม
- 2) ประชาชนในจังหวัดมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกับจังหวัดอื่น โดยประชากรเป็นชาวไทยภูเขาครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ที่มีวัฒนธรรมที่ดีและงดงาม

3.2.2 มีข้อจำกัดในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมาก

- 1) พื้นที่ราบเหมาะสมต่อการเกษตรกรรมน้อยมาก มีเพียงร้อยละ 2.6 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น
- 2) การตั้งถิ่นฐานชุมชนกระจุกกระจายห่างไกล และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี รวม 576 กลุ่มบ้าน การสนับสนุนในการพัฒนาของรัฐเพื่อการบริการด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก มีข้อจำกัดทั้งในด้าน พระราชบัญญัติป่าไม้ และความห่างไกลทุรกันดาร
- 3) พื้นที่ของจังหวัดมีเขตดินแดนติดต่อกับประเทศพม่า ยาวมากถึง 483 กิโลเมตร สภาพพื้นฐานตามแนวชายแดนมีปัญหาด้านความมั่นคงที่เกิดจากการสู้รบตามแนวชายแดน ระหว่างกองกำลังทหารพม่ากับกำลังชนกลุ่มน้อยมาโดยตลอด

3.3 ศักยภาพในการพัฒนา

3.3.1 ด้านพืช

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม ถั่วลิสง งา และกะหล่ำปลี ในปีเพาะปลูก 2549/50 มีผลผลิต ดังนี้

- 1) ข้าว เป็นพืชหลักที่เกษตรกรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปลูกมากที่สุด พื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 69,121 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 538 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตรวม 35,597 ตัน เป็นข้าวเจ้า ร้อยละ 89 และข้าวเหนียว ร้อยละ 11 เนื่องจากคนไทยใหญ่ซึ่งเป็นคนพื้นเมืองนิยมรับประทาน ข้าวเจ้า

สภาพพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนส่วนใหญ่เป็นภูเขา พื้นที่ราบเพื่อการเพาะปลูกมีน้อย ดังนั้นการเพาะปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา ซึ่งเกษตรกรเพาะปลูกข้าวเป็นหลัก เพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน จะมีเหลือขายเพียงเล็กน้อยในระดับท้องถิ่นเท่านั้น ปริมาณผลผลิตข้าวไม่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของประชากรทั้งจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องนำเข้าข้าวสารจากเชียงใหม่ ประมาณเดือนละ 20,000 กระสอบ มีการส่งเสริมการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ

105 แต่มีปัญหาคือเพลี้ยกระโดดหลังขาวและโรคไหม้ปี 2540 เสียหาย 2 หมื่นไร่ เกษตรกรมุ่งเน้นการใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่ แต่สำนักงานเกษตรจังหวัดแนะนำการควบคุมโดยวิธีผสมผสาน เช่น ใช้ตะกั่วกล่อ แต่เกษตรกรไม่สนใจ มักจะใช้แต่สารปราบศัตรูพืช

2) ถั่วเหลือง เป็นพืชหลักชนิดหนึ่งที่เกษตรกรนิยมปลูกมาก รองลงมาจากการปลูกข้าว เนื่องจากเป็นพืชที่ทำรายได้ดี ประกอบกับเกษตรกรนิยมนำมาทำเป็นอาหารคั้งเดิม และแปรรูปจำหน่ายในรูปของถั่วเน่า (ถั่วหมัก) ถั่วเน่าชนิดแผ่น

การปลูกถั่วเหลืองในระยะแรก ๆ นั้น เกษตรกรมักจะปลูกถั่วเหลืองเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น ต่อมาเมื่อเส้นทางคมนาคมดีขึ้น มีพาหนะขนส่งมากขึ้น จึงเริ่มมีการปลูกถั่วเหลืองเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัวจนถึงปัจจุบัน พื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝน 29,767 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 251 กิโลกรัม/ไร่ ผลผลิตรวม 7,845 ตัน

3) กระเทียม เป็นพืชที่เกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มบริเวณริมแม่น้ำเชิงเขานิยมปลูกกันมาก เนื่องจากมีความคุ้นเคยและมีความชำนาญในการปลูกมาแต่ดั้งเดิม กระเทียมในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะเด่น คือ หัวแกร่ง เก็บไว้ได้นาน เนื่องจากเกษตรกรมักจะไม่ค่อยใช้ปุ๋ย แต่ขนาดของกระเทียมจะมีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับกระเทียมในจังหวัดอื่น ๆ

การเพาะปลูก มีพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมประมาณ 19,063 ไร่ และปลูกในทุกอำเภอ ผลผลิตทั้งหมด รวม 26,648 ตัน

เกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีประสบการณ์ในการปลูกกระเทียมน้อย การปลูกไม่แน่นอน ปีใดขายได้ราคาดีปีถัดไปก็จะปลูกมาก กระเทียมแม่ฮ่องสอน ไม่เหมาะสมจะแปรรูปเป็นกระเทียมดองเพราะเปลือกหนา ดังนั้นการทำแห้งและแปรรูปจึงไม่มี เกษตรกรจะมักขายหัวสด โดยปลูกเพื่อเก็บส่วนหนึ่งไว้บริโภค ส่วนที่เหลือจะขาย กระเทียมจะขายได้มากกว่าถั่วเหลือง โดยมีพ่อค้าจากจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนมาซื้อเพื่อนำไปทำพันธุ์ เนื่องจากมีความทนทานและปลูกที่อื่นแล้วเปลือกจะบางลงส่งเข้าโรงงาน ได้ ดังนั้นแม่ฮ่องสอนจึงจำหน่ายเฉพาะหัวพันธุ์กระเทียมเท่านั้น

4) พืชผัก จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถปลูกพืชผักได้บางชนิด เช่น กะหล่ำปลี ปลูกบนที่สูงประมาณ 6 หมื่นไร่ ส่งไปขายต่างจังหวัดและเป็นพืชชนิดเดียวที่ส่งไปขายต่างจังหวัดได้ เพราะพืชชนิดอื่นเมื่อขนส่งไปจะบอบช้ำมาก เนื่องจากถนนมีความโค้งจำนวนมาก ทำให้เกิดการเหวี่ยงที่รุนแรง ชาวเขาเป็นผู้ปลูกโดยปลูกบนคอกยและใช้ยาปราบศัตรูพืชกันมาก อาจมีการซื้อเหมาแปลง พืชผักอย่างอื่น เช่น หัวแครอท และถั่วแขกมัก ไม่มีผู้รับซื้อ

ชาวม้งทราบว่าสารเคมีเป็นอันตรายแก่ตัวเองและสัตว์ จึงได้เปลี่ยนมาใช้

เชื้อจุลินทรีย์และสารสกัดจากสะเคา เป็นต้น การปลูกพืชผักในที่สูงทำให้เกิดการกัดเซาะ และมีสารเคมีตกค้างมาก

5) ไม้ผล ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนปลูกไม้ผลไม่มาก ประกอบด้วยลิ้นจี่ และ ลำไย มีผลผลิตทุกปี โดยลำไยปลูกที่อำเภอแม่สะเรียงและสบเมย ถัดขึ้นไปมีการปลูกลิ้นจี่ แต่ไม่มากพอที่จะขายส่งออกไปนอกจังหวัด จึงมีขายภายในจังหวัดทั้งสองชนิด มีพื้นที่ปลูกรวมกันไม่ถึง 1 พันไร่

6) ไม้ดอก ไม้ดอกที่ปลูกกันมีพื้นที่น้อย การส่งออกต่างจังหวัดทำไม่ได้ เพราะเกิดการซ้ำเนื่องจากแรงเหวี่ยงของรถและระยะทางไกลเกินไป แต่หากผลิตเมล็ดพันธุ์ก็อาจมีศักยภาพเนื่องจากใช้พื้นที่น้อยและขนส่งได้ จังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงไม่ส่งเสริมให้ผลิตดอกไม้ขาย ตัวอย่างเช่นชาวแม่เฒ่าที่คอยแม่อุคอปปลูกดอกกระชายและผักเสี้ยนฝรั่งให้นักท่องเที่ยวมาชม แล้วเก็บเมล็ดไว้ทำพันธุ์และขายให้แก่นักท่องเที่ยวในดงเล็ก ๆ

7) พืชอื่นๆ มีการทดลองปลูกพืชอื่น ๆ เช่น ข้าวสาลี และข้าวบาร์เลย์ พบว่าไม่คุ้มทุน ส่วนการส่งเสริมการปลูกกาแฟก็ไม่ประสบความสำเร็จเพราะเกษตรกรชาวเขาขาดความรู้ความชำนาญ

3.3.2 ด้านปศุสัตว์

ชาวแม่ฮ่องสอนมีการเลี้ยงปศุสัตว์บ้าง ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อใช้เป็นแรงงานและเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนเท่านั้น ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่จะพึ่งอาหารตามธรรมชาติเป็นหลัก การพัฒนาด้านปศุสัตว์ในจังหวัดมีปัญหาแตกต่างกับพื้นที่ในจังหวัดอื่น ๆ คือ

- 1) สภาพเส้นทางคมนาคมไม่ดี ทำให้การขนส่งอาหารและพันธุ์สัตว์มีค่าใช้จ่ายสูงจึงขาดนักลงทุนที่จะมาดำเนินการกิจการปศุสัตว์ขนาดใหญ่
- 2) เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ส่วนใหญ่เป็นชาวเขา มีฐานะค่อนข้างยากจน มักจะเลี้ยงแบบธรรมชาติ ทั้งที่ภาครัฐพยายามเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ในระดับหมู่บ้าน แต่การสนองตอบยังไม่ดีเท่าที่ควร
- 3) จังหวัดยังผลิตอาหารสัตว์ได้ไม่เพียงพอ จำเป็นต้องสั่งซื้อจากต่างจังหวัด ซึ่งมีราคาสูงและหาซื้อยาก

ปัญหาอุปสรรคดังกล่าวทำให้สินค้าประเภทเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่จำหน่ายในท้องตลาดของจังหวัดแม่ฮ่องสอนต้องมีการสั่งนำเข้าจากจังหวัดใกล้เคียง เพื่อให้เพียงพอต่อการบริโภค อย่างไรก็ตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนพยายามแก้ไขปัญหานี้มาโดยตลอด ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรเริ่มหันมาสนใจที่จะปรับปรุงการปศุสัตว์ให้ดีขึ้น ซึ่งคาดว่าในอนาคตจะสามารถเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการได้

3.3.3 ด้านประมง

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนเกือบทั้งหมดเป็นภูเขาสูง แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำที่ไหลผ่านภูเขาสูงลงมายังระดับล่าง โดยไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่หรือแหล่งทำการประมงขนาดใหญ่ ราษฎรอาศัยน้ำจากแม่น้ำหลัก 3 สาย คือ แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม และแม่น้ำแม่ระมาด เพื่อเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีแหล่งการประมงขนาดเล็ก ตามบริเวณอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กหรือบริเวณทำนบเหมืองฝาย

3.3.4 ด้านการแปรรูปสินค้าเกษตร

- 1) ถั่วเน่าแผ่น ทำมาจากถั่วเหลือง เป็นการทำให้บริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็ขายในตลาดท้องถิ่น ตลอดจนผู้มาเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนและสนใจซื้อไปบริโภค
- 2) น้ำมันงา และผลิตภัณฑ์จากงา เช่น ขนมังงา งาคั่ว โดยกรรมวิธีการผลิตทั้งจากภูมิปัญญาดั้งเดิม (ใช้แรงงานโค) และการผลิตสมัยใหม่ ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำรายได้ให้ชาวอำเภอแม่ฮ่องสอน ตามภาวการณ์ที่อำนวยให้
- 3) ผลิตภัณฑ์ชาพันธุ์อุหลง
- 4) ถั่วแป๊ะหล่อ และถั่วแป๊ะยี่คั่ว

3.4 การวิเคราะห์ SWOT จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพและข้อจำกัด ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของการพัฒนาด้านการเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยคณะทำงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2546 แล้วนำเสนอเวทีการประชุมสัมมนายุทธศาสตร์เกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 ณ ห้องประชุมประดิษฐ์ทองคำ ศาลากลางจังหวัด ซึ่งที่ประชุมสัมมนาฯ แก้ไขปรับปรุงสรุปได้ดังนี้

3.4.1 จุดแข็ง (S)

- 1) ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำ ดิน ป่าไม้ ที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์
- 2) ภูมิปัญญาชาวบ้าน ยังคงอยู่ ประชากรในท้องถิ่นยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยทำการเกษตรแบบอนุรักษ์ (วนเกษตร)
- 3) มีสภาพภูมิอากาศที่ดี มีอุณหภูมิเหมาะสมต่อการปลูกพืชผัก - ผลไม้ มีปริมาณฝนตกเฉลี่ยมากในแต่ละปี ซึ่งเพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชชนิดต่าง ๆ
- 4) มีศักยภาพด้านการปลูกพืช สามารถปลูกพืชได้หลากหลายชนิด รวมทั้งพันธุ์พืชเมืองหนาวและไม้ดอกไม้ประดับ
- 5) ประชากรในจังหวัดมีความต้องการบริโภคสินค้าทางการเกษตรที่ผลิตได้

ในจังหวัด

6) ประชากรในจังหวัดเป็นนักอนุรักษ์ ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

7) การยอมรับเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ ๆ เกษตรกรมีความกระตือรือร้น

ในการรับเทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น พันธุ์พืช ชนิดใหม่ ๆ

8) พื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 300 - 1,700 เมตร จะสามารถผลิตพืชเฉพาะพื้นที่ และปลูกพืชมูลค่าสูงแทนพืชมูลค่าต่ำ เช่น ถั่วเหลือง

3.4.2 จุดอ่อน (W)

1) การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับเกษตรกรมีน้อย ทำให้เกษตรกรขาดทิศทางในการทำเกษตรกรรม

2) การทำการเกษตรบนพื้นที่สูงมีอัตราการใช้สารเคมีสูง

3) ขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ ความรู้ด้านการเกษตรและเทคโนโลยี

4) มีปัญหาด้านการใช้ที่ดิน เช่น

(1) มีการใช้ดินเพื่อทำการเกษตรไม่ถูกวิธี เกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างมาก

(2) พื้นที่ราบมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นภูเขาจึงไม่เหมาะต่อการทำการเกษตร

(3) เกษตรกรมีพื้นที่ทำกินน้อย ขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทำให้เกิด

การบุกรุกทำลายป่า

(4) พื้นที่ทำกินมีน้อย จึงเน้นการทำการเกษตรเพื่อการบริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงขาย

(5) มีการทำการเกษตรแบบขั้นบันได ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น

(6) ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และทำลายสิ่งแวดล้อม

5) มีชนกลุ่มน้อย / ชาวเขา หลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้ยากต่อการพัฒนา

6) การวิจัยด้านการเกษตร ยังไม่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

7) การถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรยังไม่ทั่วถึง

8) ขาดการรวมกลุ่มขององค์กรที่มีประสิทธิภาพ

9) การจัดสร้างระบบชลประทาน มีปัญหาเรื่องพื้นที่หวงห้าม ขาดแหล่งกักเก็บน้ำขนาดใหญ่

10) การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตรยังมีไม่เพียงพอ

11) ขาดการให้ความร่วมมือของชุมชน

- 12) ผลผลิตทางการเกษตรผลิตออกมายังไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายใน
จังหวัด
- 13) ปัญหาด้านการตลาด เช่น มีการส่งเสริมให้ผลิต แต่ไม่มีตลาดรองรับ
- 14) การคมนาคม/สื่อสาร ไม่สะดวก เพราะมีพื้นที่อยู่ห่างไกลและทุรกันดาร
เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่
- 15) ขาดบุคลากรที่จะมาพัฒนาด้านการเกษตรแบบยั่งยืน เนื่องจาก
- (1) เจ้าหน้าที่ของรัฐมีการโยกย้ายบ่อย ทำให้งานในพื้นที่ไม่ต่อเนื่อง
 - (2) ขาดบุคลากรในการเข้าไปถ่ายทอดเทคโนโลยี
- 16) เกษตรกรขาดความรู้
- 17) มีการขยายพื้นที่ทำกินเพิ่มขึ้นและไม่มีคุณภาพ
- 18) ขาดเทคโนโลยีเฉพาะ
- 19) ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนระยะปานกลางและระยะยาว
- 20) เกษตรกรส่วนใหญ่ฐานะยากจน

3.4.3 โอกาส (O)

- 1) จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีโครงการตามพระราชดำริ
 - 2) นโยบายของรัฐบาลที่เอื้อต่อการพัฒนาด้านการเกษตรของจังหวัด
แม่ฮ่องสอน กล่าวคือ
- (1) ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
 - (2) โครงการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูง เน้นสิ่งแวดล้อมและการแก้ไข
ปัญหาเสียดิน
 - (3) เน้นนโยบายเฉพาะพื้นที่
 - (4) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านในการแปรรูปผลผลิต
 - (5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
 - (6) กระแสบริโภคนิยมค้าเกษตรปลอดภัย
 - (7) กำหนดให้จังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นศูนย์พัฒนาด้านความหลากหลาย
ทางชีวภาพ
 - (8) กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้าน
 - (9) การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน
- 3) มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบล รวมทั้งสิ่งตีพิมพ์

วิทย์ ไทรทัศน์

- 4) มีเครื่องมือเครื่องจักรทางการเกษตรเป็นทางเลือก เพื่อทดแทนการใช้แรงงานในท้องถิ่น
- 5) มีการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร โดย
- (1) เกษตรกรได้รับการฝึกอบรม/ดูงาน เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงานในท้องถิ่น
 - (2) มีหน่วยงานส่งเสริม / สนับสนุนปัจจัยการผลิต
 - (3) มีงานวิจัยในการสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร
- 6) มีการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรภาครัฐให้มีความรู้เพิ่มขึ้น
- 7) มีปัจจัยเกื้อหนุน เช่น กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร การค้าชายแดน
- ธุรกิจการเกษตรครบวงจร
- 8) มีการตลาดรองรับจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
 - 9) จังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีการบริหารแบบ CEO.

3.4.4 เงื่อนไขและข้อจำกัด (W)

- 1) ปัญหาด้านการตลาด
 - (1) มีข้อจำกัดในการจัดการ สถาบันเกษตรกรที่เข้มแข็งมีน้อยมาก
 - (2) ไม่มีตลาดรองรับ
 - (3) การแข่งขันทางการค้าสูง
 - (4) ผู้บริโภคเลือกบริโภคเฉพาะผลผลิตบางชนิดเท่านั้น
 - (5) สินค้าผลิต ไม่ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ
- 2) นโยบายของรัฐไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร ได้แก่
 - (1) การเปิดการค้าเสรี
 - (2) กฎระเบียบ/ขั้นตอนยุ่งยากซับซ้อน
 - (3) การใช้พื้นที่ภาคการเกษตรไม่ชัดเจน
 - (4) มีกรอบแผนงาน/โครงการถูกกำหนดจากส่วนกลาง
 - (5) การจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติไม่ชัดเจน
 - (6) ขาดการสนับสนุนเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
- 3) ขาดแคลนบุคลากรภาครัฐ
- 4) ขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งทุน
- 5) ขาดแคลนเทคโนโลยีด้านการเกษตร
 - (1) ขาดเครื่องมือทางการเกษตรที่ทันสมัย
 - (2) ขาดเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิต

- (3) ขาดวิทยากรการจัดการที่ถูกต้อง
 6) ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง
 3.5 วิสัยทัศน์การเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอน

"พัฒนาการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียง บนพื้นฐานการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยชุมชนมีส่วนร่วมและใช้หลักธรรมาภิบาล รวมถึงการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีที่เหมาะสม นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีชุมชนที่เข้มแข็ง"

4. การปฏิบัติงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งออกเป็น 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลจองคำ ตำบลห้วยโป่ง ตำบลผาบ่อง ตำบลปางหมู ตำบลหมอกจำแป่ ตำบลห้วยผา และตำบลห้วยปูลิง โดยมี แผนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ดังนี้

สรุปผลการปฏิบัติงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี 2552

หมวดที่ 1 แผน / ผลการปฏิบัติงานและการถ่ายทอดเทคโนโลยี**1.1** การทำแผนปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศูนย์บริการฯ

- จัดทำแผนปฏิบัติงานทั้งหมด 42,984 เรื่อง
- ผลการปฏิบัติงาน :
ปฏิบัติงานได้ตามแผน 37,492 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 87.22 ของ

เรื่องทั้งหมด

กิจกรรมที่ปฏิบัติเพิ่มใหม่ 545 เรื่อง (กิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจาก

แผน)

คิดเป็นผลการปฏิบัติงานเฉลี่ยทั้งเดือนร้อยละ 87.38 ของกิจกรรมที่

ดำเนินการทั้งหมด

1.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของศูนย์บริการฯ

- จัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งหมด 8,620 เรื่อง
- ผลการปฏิบัติงาน :
ปฏิบัติงานได้ตามแผน 7,910 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 91.76 ของ

เรื่องทั้งหมด

กิจกรรมที่ปฏิบัติเพิ่ม 122 เรื่อง (กิจกรรมที่อยู่นอกเหนือจาก

แผน)

คิดเป็นผลการปฏิบัติงานเฉลี่ยทั้งเดือนร้อยละ 91.88 ของกิจกรรมที่

ดำเนินการทั้งหมด

จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยี 427,994 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.54 ของเกษตรกรเป้าหมาย 452,725 ราย

หมวดที่ 2 การประชุมเยี่ยมชมเขียนเกษตรกร

2.1 ผลการเยี่ยมเกษตรกร

- เยี่ยมเกษตรกรในลักษณะรายบุคคลจำนวนรวม 833,369 ครั้ง เรือนเฉลี่ย 135.66 ครั้ง เรือน / ศูนย์
- เยี่ยมเกษตรกรในลักษณะเป็นกลุ่มจำนวนรวม 409,384 ครั้ง เรือนเฉลี่ย 66.64 ครั้ง เรือน / ศูนย์
- การเยี่ยมเกษตรกรของเจ้าหน้าที่เฉลี่ย 12.00 วัน / เดือน

2.2 การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์

- ดำเนินการประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์รวม 6,431 ครั้ง เฉลี่ย 1.05 ครั้ง / ศูนย์
- จำนวนคณะกรรมการที่เข้าร่วมการประชุมรวม 95,740 คน เฉลี่ย 15.59 คน / ศูนย์

2.3 การจัดเวทีชุมชน

- ดำเนินการจัดเวทีชุมชนรวม 2,679 ครั้ง เฉลี่ย 0.44 ครั้ง / ศูนย์
- เกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมรวม 146,793 คน เฉลี่ย 54.79 คน / ครั้ง

หมวดที่ 3 การปฏิบัติงานตามภารกิจในรอบ 1 เดือน

3.1 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการเกษตร

- มีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐาน 4,220 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 59.39 ของศูนย์ทั้งหมด
- ไม่มีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐาน 1,923 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 27.06 ของศูนย์ทั้งหมด

3.2 การเตือนภัย

- ศูนย์ที่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านภัยธรรมชาติ 2,468 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 34.72 ของศูนย์

ทั้งหมด

ภัยศัตรูพืช 3,221 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 45.33 ของศูนย์ทั้งหมด

ภัยโรคระบาดสัตว์บก, สัตว์ปีก 716 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ

10.08 ของศูนย์ทั้งหมด

ภัยโรคระบาดสัตว์น้ำ 548 ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ 7.71 ของ

ศูนย์ทั้งหมด

- ช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลสู่เกษตรกร

การประชุม	4,403	ศูนย์	คิดเป็นร้อยละ	61.96	ของศูนย์ทั้งหมด
เอกสาร	2,988	ศูนย์	คิดเป็นร้อยละ	42.05	ของศูนย์ทั้งหมด
ตีพิมพ์	2,000	ศูนย์	คิดเป็นร้อยละ	28.15	ของศูนย์ทั้งหมด
หอกระจายข่าว	2,782	ศูนย์	คิดเป็นร้อยละ	39.15	ของศูนย์ทั้งหมด

3.3 การรายงานภาวะและแนวโน้มการเกิดภัยธรรมชาติในพื้นที่

□ จำนวนครั้งที่การรายงานเกี่ยวกับ

ภัยธรรมชาติ	1,984	ครั้ง	เฉลี่ย	0.32	ครั้ง / ศูนย์
ภัยศัตรูพืช	3,832	ครั้ง	เฉลี่ย	0.62	ครั้ง / ศูนย์
ภัยโรคระบาดสัตว์บก/สัตว์ปีก	302	ครั้ง	เฉลี่ย	0.05	ครั้ง / ศูนย์
ภัยโรคระบาดสัตว์น้ำ	215	ครั้ง	เฉลี่ย	0.03	ครั้ง / ศูนย์

□ วิธีการรายงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

โทรศัพท์	2,162	ครั้ง	เฉลี่ย	0.35	ครั้ง / ศูนย์
โทรสาร	584	ครั้ง	เฉลี่ย	0.10	ครั้ง / ศูนย์
E-mail	583	ครั้ง	เฉลี่ย	0.09	ครั้ง / ศูนย์
หนังสือราชการ	2,514	ครั้ง	เฉลี่ย	0.41	ครั้ง / ศูนย์

3.4 การให้บริการ ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การให้บริการ	จำนวนที่ขอรับบริการ		จำนวนที่ให้บริการ	
	ครั้ง	ราย	ครั้ง	ราย
➢ ด้านพืช	67,925	310,634	90,348	435,390
➢ ด้านสัตว์	1,455	6,155	1,857	8,185
➢ ด้านประมง	1,539	6,142	1,537	7,235
➢ ด้านแปรรูป	579	3,606	598	3,848
➢ ด้านการเกษตรผสมผสาน	2,720	9,964	2,704	13,116
➢ ด้านข้อมูลการเกษตร	21,416	97,492	20,919	102,349
➢ ด้านอุปกรณ์การเกษตร	378	1,153	405	1,412

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรรณิกา ชมดี (2524 : 108) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 กล่าวคือ เพศชายมีส่วนร่วมในการพัฒนามากกว่าเพศหญิง

กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544 : 82) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภออุดจักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในระดับมากในกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณประโยชน์ กิจกรรมอื่นๆ การประชุมและงานรวม ตามลำดับ

เยาวลักษณ์ มากดี (2538 : 76-82) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม คือ การร่วมประชุมกลุ่มร้อยละ 92.43 การร่วมปฏิบัติงานกลุ่ม ร้อยละ 81.50 และการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ร้อยละ 79.82

วิจิตร ช่วยพิทักษ์ (2542 : 39) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์นำร่อง จังหวัดสิงห์บุรี ตำบลท่าข้าม อำเภอกำแพงระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากจุดสาธิต ส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี การแปรรูปผลไม้และการเพาะเห็ดฟางในโรงเรียน ตามลำดับ

จ่านง ไพโรจน์ (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการสันตินิมิตในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง พบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างกันในด้านระดับการศึกษา การเป็นผู้นำ และไม่เป็นผู้นำ กลุ่มรายได้ มีระดับการมีส่วนร่วมต่อโครงการสันตินิมิตแตกต่างกัน

แนว โสคติพันธ์ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชนบทมากกว่าเพศหญิง ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า ป.6 และ ป.4-ป.6 มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชนบทสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาค่ำกว่า ป.4 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 บาทขึ้นไป และ 3,000 – 5,000 บาท มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนสูงกว่าผู้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาท ผู้ที่เป็นผู้นำ หรือเคยเป็นผู้นำ หรือไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาชนบทมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นผู้นำ หรือไม่เคยเป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนมาก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาชุมชนปานกลางและน้อย

สมคิด รัตนวงศ์ (2542 : 96) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ กลุ่มเกษตรกรในภาคใต้ พบว่า

1. กรรมการกลุ่มเกษตรกรในภาคใต้ ที่มีสมาชิกครบครัว 5 คนขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่าครอบครัวที่มีสมาชิกต่ำกว่า 5 คน แสดงว่า ขนาดของครอบครัวมีผลต่อการมีส่วนร่วม

2. กรรมการกลุ่มเกษตรกรในภาคใต้ ที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 5 ปีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากรรมการกลุ่มเกษตรกรที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี

เฮย์ (Hay, 1951 : 127) ศึกษาการร่วมกิจกรรมทางสังคมของประชาชนในชนบท พบว่า การที่บุคคลมีส่วนร่วมทางสังคมนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพของสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง

คัฟแมน (Kaufman, 1949 : 301) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมทางการเกษตรในท้องถิ่น พบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชน

เกษม ไตรพิจารณ์ (2545: 25) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนและเกษตรกร เข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่างๆ คือ การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์

วิจิตร ช่วยพิทักษ์ (2542: 39) ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์นำร่อง จังหวัดสิงห์บุรี ตำบลท่าข้าม อำเภอดำรงวิทยารจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าไปมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากจุดสาธิต ส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี การแปรรูปผลไม้และการเพาะเห็ดฟางในโรงเรียนตามลำดับ

กรณิศ เชื้อศิริถาวร (2544: 82) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม ของสมาชิก กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอภูซัด จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมากในกิจกรรมพิเศษ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ กิจกรรมอื่นๆ การประชุมและงานรวม ตามลำดับ

ธวัช ติพธิกิจโยธิน (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติป่าชายเลน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัด

สมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลาง จากการจัดการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านร่วมแสดงความคิดเห็น ด้านร่วมทำโครงการ และด้านร่วมปฏิบัติตามโครงการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีส่วนร่วมในด้านร่วมทำโครงการ ด้านร่วมแสดงความคิดเห็น และด้านร่วมปฏิบัติตามโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องป่าชายเลน การได้รับรู้ข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ และการคาดหวังประโยชน์จากการร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน ปัญหาและอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน ได้แก่ การมีภาระในการประกอบอาชีพ สุขภาพร่างกาย การขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ และการมีภาระครอบครัว ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยทุกๆ 2 ปี และควรศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ เช่น เพศหญิง และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา

ภพธร จิตมั่น (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมของสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาเทศบาลมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมทั่วไป ได้แก่ ตำแหน่ง และประสบการณ์เกี่ยวกับอาชญากรรม และการได้รับการฝึกอบรม ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมหลัก ได้แก่ ตำแหน่ง และปัจจัยทางด้านการได้รับการฝึกอบรม ในเรื่องปัญหาในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ให้ความสนใจเท่าที่ควรเกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกสภาเทศบาลและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม ข้อเสนอแนะที่พบส่วนใหญ่ คือ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจเข้าไปตรวจในชุมชนทุกวัน

มาโนชญ์ อุปสินธุ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนบ้านสะมะแก ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนน้อย และเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมจัดการป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสิ่งที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ขาดการสนับสนุนด้านการแนะนำ วัสดุ เครื่องมือ ทูน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่าอาชีพ รายได้ การได้รับข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม การคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05 ส่วนระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน การเชื่อในเรื่องที่สำคัญเหนือธรรมชาติ ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน

กัญญารัตน์ รัตนะจิตร (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนตำบลป่าอ้อ อำเภอถานสัก จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 50.4 เพศหญิง ร้อยละ 49.6 มีอายุเฉลี่ย 44 ปี สถานภาพเป็นหัวหน้าครัวเรือนร้อยละ 58.3 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาตอนปลายร้อยละ 63.7 ร้อยละ 74.8 ประกอบอาชีพทำไร่ มีรายได้รวมครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 38,801 บาท ร้อยละ 38.5 มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องที่เฉลี่ย 20 ปี ร้อยละ 34.8 ได้รับข่าวสารจากผู้นำหมู่บ้านเป็นส่วนมาก ร้อยละ 29.1 เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 78.5 มีจำนวนที่ดินในถือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 17.27 ไร่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนโดยรวม ร้อยละ 54.7 อยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างเด่นชัด คือ อาชีพ รองลงมา ได้แก่ ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ อายุ การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการได้รับข่าวสาร ตามลำดับ โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปัญหาอุปสรรคในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ ปัญหาไฟป่า ขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม การถูกลักลอบเข้าไปเก็บหาของป่า การปลูกป่า ปลูกแล้วขาดการบำรุงรักษา ปัญหาการประสานกับหน่วยราชการและองค์กรเอกชนต่างๆ เกิดความล่าช้าและปัญหาขาดการติดตามประเมินผล

เกรียงไกร บุญเลื่อน (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน เนื่องจากวัฒนธรรมไทย เพศชายจะได้รับการยอมรับในการเป็นผู้นำ ดังนั้นการตัดสินใจในธุรกิจต่างๆ ของครัวเรือนทุกเรื่องจะเป็นหน้าที่ในความรับผิดชอบของฝ่ายชาย และครัวเรือนใดมีสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงานมาก จะมีโอกาสหารายได้จุนเจือครอบครัวได้มากพอ จึงสามารถสละเวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

นราธิป อัจฉริยชีวิน (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตำบลหนองขमार อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย ร้อยละ 42 เพศหญิง ร้อยละ 58 มีอายุเฉลี่ย 48 ปี ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น สมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 5 คน แต่ละครัวเรือนมีสมาชิกที่อยู่ในวัยแรงงาน เฉลี่ย 4 คน อาชีพหลักทำการเกษตร มีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 39,154 บาทต่อปี ขนาดพื้นที่ถือครอง เฉลี่ยประมาณ 16 ไร่ต่อครัวเรือน มีครัวเรือนที่เป็น

สมาชิกกลุ่มทางสังคม ร้อยละ 61 ระดับคะแนนเฉลี่ยของการมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การได้รับรู้ข่าวสาร และความคาดหวังผลประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เท่ากับ 3.4 16.4 และ 13.0 ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ปริมาณการรับรู้ข่าวสาร ความคาดหวังผลประโยชน์ ความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพศ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.42723

ประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง การเป็นสมาชิกกลุ่มที่มีกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อม การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

กล่าวโดยสรุปจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรหรือประชาชน โดยทั่วไปแล้วจะมีระดับความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน ปัจจัยเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และการเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ประกอบกับแรงจูงใจซึ่งเป็นผลประโยชน์ การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายนั้น มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ คือ การมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของกลุ่ม และการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 7 ตำบล

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ดำรงตำแหน่งเฉพาะช่วงเวลาเก็บข้อมูล

ตารางที่ 3.1 จำนวนคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล ใน 7 ตำบล

ตำบล	จำนวนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ
จองคำ	15
ปางหมู	23
หมอกจำแป๋	15
ห้วยผา	15
ผาบ่อง	16
ห้วยโป่ง	15
ห้วยปูลิง	15
รวม	114

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ซึ่งมีคำถามแบบปลายปิด (closed ended question) และคำถามแบบปลายเปิด (opened ended question) เพื่อนำแบบสัมภาษณ์ไปสอบถามเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.1 วิธีการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

2.1.1 การศึกษาจากเอกสารวิชาการ ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย

2.1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามตามที่ได้กำหนดไว้เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย

2.1.3 นำแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถาม และขอคำแนะนำและข้อเสนอแนะ และร่วมวิเคราะห์ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมประเด็นในเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1.4 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ ดำเนินการปรับปรุงแบบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปทดสอบในพื้นที่

2.1.5 การทดสอบเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย เพื่อพิจารณาความยากง่าย ความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ ภาษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้สัมภาษณ์

2.1.6 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรในการวิจัย

2.2 รายละเอียดของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษาขั้นสูงสุด จำนวนสมาชิกในครัวเรือน แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตร ระยะเวลาการเป็นกรรมการ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตำแหน่งในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม อาชีพหลัก อาชีพรอง พื้นที่ประกอบการเกษตร พื้นที่อยู่อาศัย รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร และแหล่งเงินทุนทางการเกษตร เป็นคำถามที่ให้เลือกตอบ ส่วนแรงจูงใจในการเป็นกรรมการ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และแหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร เป็นคำถามความคิดเห็นของเกษตรกร โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน ระดับมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน ระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน ระดับน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ เป็นคำถามความคิดเห็นของเกษตรกร โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน ระดับมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน ระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน ระดับน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล แบ่งเป็น

(1) ปัญหาในการมีส่วนร่วมของในการดำเนินงานของศูนย์ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ และปัญหาด้านอื่น ๆ เป็นคำถามความคิดเห็นของเกษตรกร โดยมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด มี

ค่าเท่ากับ 5 คะแนน ระดับมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน ระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน ระดับน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

(2) ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ และปัญหาอื่น ๆ เป็นคำถามปลายเปิด (opened ended question) เพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามได้โดยเสรี (free response)

2.3 การทดสอบเครื่องมือ

2.3.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อตรวจสอบว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมาสามารถวัดได้ตรงตามที่ต้องการและครอบคลุมขอบเขตของเนื้อหาหรือไม่ โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลตรวจสอบและขอคำแนะนำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นหรือข้อความที่ควรเพิ่มเติมแก้ไข หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ แล้วจึงนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และนำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ ก่อนที่จะนำไปทดสอบต่อไป

2.3.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือได้ (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปทดสอบ (pretest) กับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล แต่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย จำนวน 20 ราย แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้ไปหาความน่าเชื่อถือ โดยการหาค่า Cronbach's alpha ผลปรากฏค่า alpha ของ ระดับแรงจูงใจ = 0.872 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่าง ๆ = 0.845 ระดับการมีส่วนร่วม = 0.920 และระดับความรุนแรงของปัญหา = 0.926 ซึ่งมีความน่าเชื่อถือ ได้จึงสามารถนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ เอกสารวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลออนไลน์ที่ค้นคว้าผ่านระบบ อินเทอร์เน็ต

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์

3.2.1 จัดทำแผนการออกเก็บข้อมูลจากประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.2 ทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บังคับบัญชา (เกษตรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน) เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อขอความร่วมมือจากนักวิชาการส่งเสริมประจำตำบลในสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอนเพื่อการนัดหมาย คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของผู้วิจัย

3.2.3 ประสานงานกับประธานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อนัดหมายประชากรในการวิจัยในแต่ละตำบล เพื่อให้ผู้วิจัย สัมภาษณ์ตามแผน

3.2.4 เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์คณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในวันที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ละคนจนครบ โดยดำเนินการด้วยตนเอง

3.2.5 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สรุปผล แปลผล และรายงานผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำมาตรวจให้คะแนน จัดทำรหัสข้อมูลแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าสูงสุด (maximum) ค่าต่ำสุด (minimum) และส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน(standard deviation) สำหรับเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยของระดับแรงงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ /การมีส่วนร่วม/ความรุนแรงของปัญหา มีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
4.21 – 5.00	มากที่สุด
3.41 – 4.20	มาก
2.61 – 3.40	ปานกลาง
1.81 – 2.60	น้อย
1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ประกอบด้วย การนำเสนอใน 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 1 ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วยปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตร ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตำแหน่งในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล การมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่ม แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสาร และแรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบการเกษตร พื้นที่อยู่อาศัย รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตรและแหล่งเงินทุนทางการเกษตร การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
n=114						
1.เพศ						
ชาย	90	78.9				
หญิง	24	21.1				
2.อายุ (ปี)			26	69	45.75	0.846
<41	33	28.9				
41 - 50	53	46.5				
>50	28	24.6				
3.ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษาปีที่ 6	41	36.1				
มัธยมศึกษาปีที่ 3	11	9.6				
มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.	43	37.7				
อนุปริญญาหรือ ปวส.	11	9.6				
ปริญญาตรี	8	7.0				

ตารางที่ 4.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ
ถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

เพศ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ
ตำบลเกือบทั้งหมด ร้อยละ 78.9 เป็นเพศชาย

อายุ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ
ตำบลร้อยละ 46.6 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 28.9 มีอายุน้อยกว่า 41 ปี เฉลี่ย
คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีอายุ 45.75 ปี
โดยมีอายุต่ำสุด 26 ปี อายุสูงสุด 69 ปี

ระดับการศึกษา พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 37.7 เรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช.
รองลงมา ร้อยละ 36.1 จบประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 9.6 เท่ากัน จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ
อนุปริญญาหรือ ปวส. ร้อยละ 7.0 จบปริญญาตรี

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
n=114						
1.จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)			2	9	4.11	1.394
1 - 2	13	11.4				
3 - 4	69	60.6				
5 - 6	25	21.9				
> 6	7	6.1				
2.ประสบการณ์ด้านการเกษตร (ปี)			2	51	16.83	11.857
< 11	60	52.6				
11 -20	33	28.9				
21- 30	9	7.9				
>30	12	10.5				

ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ด้านการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 60.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 21.9 มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 5-6 คน เฉลี่ยมีสมาชิกในครัวเรือน 4.11 คน โดยมีสมาชิกต่ำสุด 2 ปี สมาชิกสูงสุด 9 ปี

ประสบการณ์ด้านการเกษตร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 52.6 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรน้อยกว่า 11 ปี รองลงมา ร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์ด้านการเกษตรระหว่าง 11-20 ปี เฉลี่ยมีประสบการณ์ด้านการเกษตร 16.83 ปี โดยมีประสบการณ์ด้านการเกษตรต่ำสุด 2 ปี ประสบการณ์ด้านการเกษตร สูงสุด 51 ปี

ตารางที่ 4.3 ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ของ
คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114						
ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ (ปี)			1	10	4.31	2.170
1-2	34	29.8				
3-4	27	23.7				
5-6	42	36.9				
> 6	11	9.6				
2.ตำแหน่งในศูนย์บริการ ฯ						
ประธาน	7	6.1				
รองประธาน	7	6.1				
กรรมการ	100	87.8				
3.การมีตำแหน่งทางสังคม						
ไม่มี	8	7.0				
มี (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)	106	93.0				
กำนัน	4	3.5				
ผู้ใหญ่บ้าน	13	11.4				
สมาชิก อบต.	61	53.5				
เกษตรอาสา	12	10.5				
หมอดินอาสา	11	9.6				
อสม.	16	14.0				
อื่นๆ (กรรมการศูนย์ประสานงาน พัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอน)	11	9.6				
4.การเป็นสมาชิกกลุ่ม						
ไม่เป็น	2	1.8				
เป็น (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)	112	98.2				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
กลุ่มเกษตรกร	41	36.0				
กลุ่มสมาชิก ธกส.	64	56.1				
สหกรณ์การเกษตร	18	15.8				
กองทุนฟื้นฟู เกษตรกร	49	43.0				
อื่นๆ (กองทุนหมู่บ้าน)	6	5.3				

n=114

ตารางที่ 4.3 ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ฯ ตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 36.8 มีระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ระหว่าง 5-6 ปี รองลงมา ร้อยละ 23.7 มีระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ระหว่าง 3-4 ปี เฉลี่ยมีระยะเวลาการเป็น กรรมการศูนย์ 4.31 ปี โดยมีระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ต่ำสุด 1 ปี ระยะเวลาการเป็นกรรมการ ศูนย์สูงสุด 10 ปี

ตำแหน่งในศูนย์บริการ ฯ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.8 มีตำแหน่งเป็นกรรมการ รองลงมา ร้อยละ 6.1 เท่ากันมีตำแหน่งเป็นประธานและรองประธาน

การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.0 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 53.5 มี ตำแหน่งเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) รองลงมา ร้อยละ 14.0 มีตำแหน่งเป็น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ร้อยละ 11.4 มีตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 10.5 มีตำแหน่งเป็นเกษตรกรอาสา ร้อยละ 9.6 เท่ากันมีตำแหน่งเป็นหมอดินอาสาและกรรมการศูนย์ ประสานงานพัฒนาเมืองแม่ฮ่องสอน และร้อยละ 3.5 มีตำแหน่งเป็นกำนัน

การเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเกือบทั้งหมด ร้อยละ 98.2 มีเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยร้อยละ 56.1 เป็นสมาชิกธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมา ร้อยละ 43.0 เป็น สมาชิกกองทุนฟื้นฟูเกษตรกร ร้อยละ 36.0 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ เป็นสมาชิกสหกรณ์ การเกษตร และร้อยละ 3.5 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.4 อาชีพของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
n=114						
1.อาชีพหลัก						
ทำนา	84	73.7				
ทำไร่	14	12.3				
เลี้ยงสัตว์	1	0.9				
ทำสวนไม้ผล	4	3.5				
อื่นๆ (ธุรกิจส่วนตัว)	10	8.8				
(รับจ้างทั่วไป)	1	0.9				
2.อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)						
ทำนา	28	24.6				
ทำไร่	55	48.6				
เลี้ยงสัตว์	30	26.3				
ทำสวนไม้ผล	11	9.6				
อื่นๆ (ธุรกิจส่วนตัว)	20	17.5				
(รับจ้างทั่วไป)	33	28.9				

ตารางที่ 4.4 อาชีพของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

อาชีพหลัก พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 73.6 มีอาชีพหลักคือทำนา รองลงมา ร้อยละ 12.3 มีอาชีพหลักคือทำไร่ ร้อยละ 3.5 มีอาชีพหลักคือทำสวนผลไม้ ร้อยละ 8.8 มีอาชีพหลักคือธุรกิจค้าขาย ร้อยละ 0.9 เท่ากันมีอาชีพหลักคือเลี้ยงสัตว์และรับจ้างทั่วไป

อาชีพรอง พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 48.6 มีอาชีพรองคือทำไร่ รองลงมา ร้อยละ 28.9 มีอาชีพรองคือรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 26.3 มีอาชีพรองคือเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 24.6 มีอาชีพรองคือทำนา ร้อยละ 17.5 มีอาชีพรองคือธุรกิจค้าขาย และร้อยละ 9.6 มีอาชีพรองคือทำสวนผลไม้

ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบการเกษตรและพื้นที่อยู่อาศัย
ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน (คน)			1	4	2.15	0.755
1	19	16.7				
2	65	57.0				
3	24	21.0				
4	6	5.3				
2.พื้นที่ประกอบการเกษตร (ไร่)			1	30	9.01	5.743
< 6	39	34.3				
6-10	38	33.3				
11-15	22	19.3				
16-20	11	9.6				
> 20	4	3.5				
3.พื้นที่อยู่อาศัย (งาน)				20	4.10	1.039
1	23	20.2				
2-3	27	23.7				
4-5	40	35.1				
>5	24	21.0				

ตารางที่ 4.5 จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พื้นที่ประกอบการเกษตรและ
พื้นที่อยู่อาศัยของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

จำนวนแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ
และถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 57.0 มีจำนวนแรงงานด้านการเกษตรใน
ครัวเรือน 2 คนรองลงมา ร้อยละ 21.0 มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน 3 คน เฉลี่ยมีแรงงาน
ด้านการเกษตรในครัวเรือน 2.15 คน โดยมีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน แรงงาน
ด้านการเกษตรในครัวเรือนสูงสุด 4 คน

พื้นที่ประกอบการเกษตร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 34.3 มีพื้นที่ประกอบการเกษตรระหว่าง 1-3 ไร่ รองลงมา
ร้อยละ 33.3 มีพื้นที่ประกอบการเกษตรระหว่าง 6-10 ไร่ เฉลี่ยมีพื้นที่ประกอบการเกษตร 9.01 ไร่
โดยมีพื้นที่ประกอบการเกษตรต่ำสุด 1 ไร่ พื้นที่ประกอบการเกษตรสูงสุด 30 ไร่

พื้นที่อยู่อาศัย พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด
เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 35.1 มีพื้นที่อยู่อาศัย ระหว่าง 4-5 งาน รองลงมา ร้อยละ
23.7 มีพื้นที่อยู่อาศัยระหว่าง 2-3 งาน เฉลี่ยมีพื้นที่อยู่อาศัย 4.10 งาน โดยมีพื้นที่อยู่อาศัยต่ำสุด
1 งาน พื้นที่อยู่อาศัยสูงสุด 20 งาน

ตารางที่ 4.6 รายได้และแหล่งเงินทุนทางการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ
ถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อย ละ	ต่ำสุด	สูงสุด	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1.รายได้ภาคการเกษตร (บาท)			5,000	135,000	33,779.56	22,041.461
< 30,001	65	57.0				
30,001 -50,000	36	31.6				
>50,000	13	11.4				
2.รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)			1,600	120,000	53,616.14	28,437.328
< 30,001	29	25.4				
30,001 -50,000	4	3.5				
>50,000	81	71.1				
3.แหล่งเงินทุนทางการเกษตร						
ไม่กู้	12	10.5				
กู้ (ตอบได้มากกว่า1ข้อ)	102	89.5				
เพื่อนบ้าน	4	3.5				
ญาติพี่น้อง	10	8.8				
กองทุนหมู่บ้าน	42	36.8				
ธนาคารพาณิชย์	7	6.1				
รกส.	50	43.9				
อื่นๆ (กลุ่มแม่บ้าน)	1	0.9				

ตารางที่ 4.6 รายได้และแหล่งเงินทุนทางการเกษตรของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

รายได้ภาคการเกษตร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 57.0 มีรายได้ภาคการเกษตรน้อยกว่า 30,001 บาท รองลงมา ร้อยละ 31.6 มีรายได้ภาคการเกษตรระหว่าง 30,001-50,000 บาท เฉลี่ยมีรายได้ภาค การเกษตร 33,779.56 บาท โดยมีรายได้ภาคการเกษตรต่ำสุด 5,000 บาท รายได้ภาคการเกษตร สูงสุด 135,000 บาท

รายได้นอกภาคการเกษตร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 71.1 มีรายได้นอกภาคการเกษตรมากกว่า 50,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 25.4 มีรายได้นอกภาคการเกษตร น้อยกว่า 30,001 บาท เฉลี่ยมีรายได้นอกภาค การเกษตร 53,616.14 บาท โดยมีรายได้นอกภาคการเกษตรต่ำสุด 1,600 บาท รายได้นอกภาค การเกษตรสูงสุด 120,000 บาท

แหล่งเงินทุนทางการเกษตร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 89.5 กู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตร โดยร้อยละ 43.9 กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รองลงมา ร้อยละ 36.8 กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 8.8 กู้เงินจากญาติพี่น้อง ร้อยละ 6.1 กู้เงินจาก ธนาคารพาณิชย์ ร้อยละ 3.5 กู้เงินจากเพื่อนบ้าน และร้อยละ 0.9 กู้เงินจากกลุ่มแม่บ้าน

ตารางที่ 4.7 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

n=114

ประเด็น	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. สื่อสารมวลชน						2.81 (1.1146)	ปานกลาง
สิ่งพิมพ์	7 (6.1)	23 (20.2)	48 (42.1)	27 (23.7)	9 (7.9)	3.07 (1.002)	ปานกลาง
วิทยุกระจายเสียง	8 (7.0)	16 (14.0)	38 (33.3)	39 (34.2)	13 (11.4)	3.29 (1.070)	ปานกลาง
หอกระจายข่าว	8 (7.0)	27 (23.7)	25 (21.9)	37 (32.5)	17 (14.9)	3.25 (1.179)	ปานกลาง
โทรทัศน์	23 (20.2)	30 (26.3)	22 (19.3)	25 (21.9)	14 (12.3)	2.80 (1.325)	ปานกลาง
คอมพิวเตอร์/ อินเทอร์เน็ต	73 (64.0)	19 (16.7)	13 (11.4)	8 (7.0)	1 (0.9)	1.64 (0.997)	น้อยที่สุด
2. สื่อบุคคล						3.39 (1.1167)	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ภาครัฐ	4 (3.5)	22 (19.3)	28 (24.6)	26 (22.8)	34 (29.8)	3.56 (1.205)	มาก
เจ้าหน้าที่ ภาคเอกชน	8 (7.0)	19 (16.7)	34 (29.8)	21 (18.4)	32 (28.1)	3.44 (1.255)	มาก
เพื่อนบ้าน	4 (3.5)	13 (11.4)	60 (52.6)	21 (18.4)	16 (14.0)	3.28 (0.964)	ปานกลาง
ญาติพี่น้อง	5 (4.4)	18 (15.8)	48 (42.1)	26 (22.8)	17 (14.9)	3.28 (1.043)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3. สื่อกิจกรรม						2.57 (1.213)	น้อย
การศึกษาดูงาน	28	27	28	25	6	2.60	น้อย
หรือการทัศนศึกษา	(24.6)	(23.7)	(24.6)	(21.9)	(5.3)	(1.225)	
การจัดนิทรรศการ	26	37	24	22	5	2.50	น้อย
	(22.8)	(32.5)	(21.1)	(19.3)	(4.4)	(1.169)	
การประชุม/ สัมมนา	29	25	27	27	6	2.61	ปานกลาง
	(25.4)	(21.9)	(23.7)	(23.7)	(5.3)	(1.245)	
นำหนักเฉลี่ย						2.94 (1.139)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.7 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรปรากฏผลดังนี้
สื่อสารมวลชน พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับปานกลาง จาก 4 แหล่ง ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง (ค่าเฉลี่ย = 3.29) หอกระจายข่าว (ค่าเฉลี่ย = 3.25) สิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย = 3.07) โทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 2.08) รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับน้อย จาก คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต (ค่าเฉลี่ย = 1.64) ภาพรวมระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจาก สื่อสารมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.81)

สื่อบุคคล พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับมาก จาก 2 แหล่ง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (ค่าเฉลี่ย = 3.56) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน (ค่าเฉลี่ย = 3.44) รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร ระดับปานกลาง จาก 2 แหล่ง ได้แก่ เพื่อนบ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.28)ญาติพี่น้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.28)

ภาพรวมระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง
(ค่าเฉลี่ย = 3.39)

สื่อกิจกรรม พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบลได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับปานกลาง จากการประชุม/สัมมนา
(ค่าเฉลี่ย = 2.61) รองลงมาได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับน้อย จาก 2 แหล่ง ได้แก่ การศึกษาดู
งานหรือการทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย = 2.60) การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย = 2.50) ภาพรวมระดับการ
ได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากสื่อกิจกรรม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.57)

ผลการศึกษาพบว่า แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรของคณะ
กรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้รับข้อมูลข่าวสาร
การเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง จากสื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย = 3.39) และสื่อมวลชน (ค่าเฉลี่ย = 2.81)
และได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากสื่อกิจกรรม อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.57) ภาพรวม
แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.94)

ตารางที่ 4.8 แรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเภทของ แรงจูงใจ	ระดับ แรงจูงใจ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.การมีโอกาช่วย พัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน	6 (5.3)	7 (6.1)	16 (14.0)	48 (42.1)	37 (32.5)	3.90 (1.089)	มาก
2.การได้รับการนับ ถือจากชาวบ้าน	9 (7.9)	10 (8.8)	37 (32.5)	43 (37.7)	15 (13.2)	3.39 (1.078)	ปานกลาง
3. การมีตำแหน่ง ทาง สังคม	27 (23.7)	19 (16.7)	30 (26.3)	25 (21.9)	13 (11.4)	2.81 (1.330)	ปานกลาง
4. การเป็นตัวแทน ของชาวบ้าน	5 (4.4)	9 (7.9)	32 (28.1)	49 (43.0)	19 (16.7)	3.60 (1.002)	มาก
5. มีความเสียสละ	6 (5.3)	8 (7.0)	24 (21.1)	54 (47.4)	22 (19.3)	3.68 (1.033)	มาก

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ประเภทของ แรงงูใจ	ระดับ แรงงูใจ					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
6.การได้รับเงิน ตอบแทน	46 (40.4)	21 (18.4)	29 (25.4)	9 (7.9)	9 (7.9)	2.25 (1.280)	น้อย
น้ำหนักเฉลี่ย						3.27 (1.135)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 แรงงูใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีแรงงูใจในระดับมากรวม 3 ประเด็น ได้แก่ การมีโอกาสช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.90) มีความเสียสละ (ค่าเฉลี่ย = 3.68) และการเป็นตัวแทนของชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.60) รองลงมา มีแรงงูใจในระดับปานกลางรวม 2 ประเด็น ได้แก่ การได้รับการนับถือจากชาวบ้าน (ค่าเฉลี่ย = 3.39) และจากการมีตำแหน่งทางสังคม (ค่าเฉลี่ย = 2.81) และมีแรงงูใจในระดับน้อย 1 ประเด็นคือการได้รับเงินตอบแทน (ค่าเฉลี่ย = 2.25) ในภาพรวมแรงงูใจในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.27)

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ของ
คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการบริหารจัดการ ศูนย์ฯ						3.38 (1.119)	ปานกลาง
1.1 การจัดประชุม คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณากิจกรรม/ โครงการการวางแผนการ ปฏิบัติงาน และติดตามผล	5 (4.4)	13 (11.4)	39 (34.2)	27 (23.7)	30 (26.3)	3.56 (1.129)	มาก
1.2 การกระตุ้นให้ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมวางแผนพัฒนาด้าน การเกษตร	2 (1.8)	16 (14.0)	43 (37.7)	26 (22.8)	27 (23.7)	3.53 (1.058)	มาก
1.3 การสนับสนุนการ ดำเนินงานของศูนย์ อำนวย ความสะดวกแก่ประชาชน ในพื้นที่ในการดำเนิน กิจกรรม	7 (6.1)	18 (15.8)	32 (28.1)	43 (37.7)	14 (12.3)	3.34 (1.079)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.4 การประสานงานจัดหา งบประมาณและบริหาร จัดการเงินทุนของศูนย์	7 (6.1)	18 (15.8)	42 (36.8)	27 (23.7)	20 (17.5)	3.31 (1.122)	ปานกลาง
1.5 การจัดทำข้อตกลง ร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการ บริหารจัดการศูนย์	10 (8.8)	18 (15.8)	36 (31.6)	29 (25.4)	21 (18.4)	3.29 (1.195)	ปานกลาง
1.6 การวางแผนการ ปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับ บุคคลหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในพื้นที่	9 (7.9)	17 (14.9)	39 (34.2)	32 (28.1)	17 (14.9)	3.27 (1.131)	ปานกลาง
นำหนักเฉลี่ย						3.38 (1.119)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.9 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับมากรวม 2 ประเด็น ได้แก่ จัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณากิจกรรม/โครงการวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามผล (ค่าเฉลี่ย = 3.56) และกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.53) รองลงมามีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับปานกลางรวม 4 ประเด็น ได้แก่ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย = 3.34) ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 3.31) จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับ

แนวทางการบริหารจัดการศูนย์ (ค่าเฉลี่ย = 3.29) และวางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย=3.27) ในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย=3.38) ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร						3.35	ปานกลาง
						(1.07)	
1.1 การสนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปเครือข่ายการตลาดหรือองค์ในท้องถิ่นเป็นที่เกี่ยวข้อง	4 (3.5)	19 (16.7)	37 (32.5)	32 (28.1)	22 (19.3)	3.43 (1.09)	มาก
1.2 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล						3.36 (1.14)	ปานกลาง
(1) การเสนอแผนงาน/โครงการที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด	11 (9.6)	11 (9.6)	35 (30.7)	31 (27.2)	26 (22.8)	3.44 (1.22)	มาก
(2) การเสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านเข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล	9 (7.9)	10 (8.8)	41 (36.0)	36 (31.6)	18 (15.8)	3.39 (1.10)	ปานกลาง
(3) การเสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุน	10 (8.8)	15 (13.2)	35 (30.7)	38 (33.3)	16 (14.0)	3.31 (1.14)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(4) การวิเคราะห์และ นำเสนอข้อมูลปัญหา ความต้องการของชุมชน ในเวทีประชาคมระดับ หมู่บ้านที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนา การเกษตรของหมู่บ้าน	9 (7.9)	15 (13.2)	39 (34.2)	36 (31.6)	15 (13.2)	3.29 (1.10)	ปานกลาง
1.3 การจัดทำข้อมูล การเกษตร	4 (3.5)	16 (14.0)	44 (38.6)	38 (33.3)	12 (10.5)	3.33 (0.97)	ปานกลาง
1.4 การส่งเสริมกลุ่ม/ เครือข่าย						3.32 (1.91)	ปานกลาง
(1) การสนับสนุนการ เกิดเครือข่าย โดยให้มี เวทีพบปะเพื่อประสาน เชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม	4 (3.5)	10 (8.8)	43 (37.7)	41 (36.0)	16 (14.0)	3.48 (0.96)	มาก
(2) การประสาน สนับสนุน และ ผลักดัน ให้เกิดการปฏิบัติตาม แผนงานของกลุ่ม/ เครือข่าย	5 (4.4)	14 (12.3)	44 (38.6)	34 (29.8)	17 (14.9)	3.39 (1.03)	ปานกลาง
(3) การเป็นที่ปรึกษา ของกลุ่ม	9 (7.9)	16 (14.0)	33 (28.9)	40 (35.1)	16 (14.0)	3.33 (1.13)	ปานกลาง
(4) การติดตามประเมินผลการ ดำเนินงานของกลุ่ม/ เครือข่าย	7 (6.1)	21 (18.4)	46 (40.4)	36 (31.6)	4 (3.5)	3.08 (0.94)	ปานกลาง
น้ำหนักเฉลี่ย						3.35 (1.07)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ สนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปเครือข่ายการตลาดหรือองค์ในท้องถิ่นเป็นที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย = 3.43) รองลงมาในระดับปานกลางรวม 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (ค่าเฉลี่ย = 3.36) จัดทำข้อมูลการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.33) และการส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย = 3.32) ในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.35)

ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร						3.22	ปานกลาง
						(1.09)	
1.1 ด้านการเตือนภัย						3.65	มาก
						(1.070)	
(1) การแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่รับผิดชอบ	3	12	36	30	33	3.68	มาก
	(2.6)	(10.5)	(31.6)	(26.3)	(28.9)	(1.083)	
(2) การแจ้งข่าวเตือนภัยแก่ชุมชนให้เฝ้าระวัง	4	11	37	35	27	3.61	มาก
	(3.5)	(9.6)	(32.5)	(30.7)	(23.7)	(1.060)	
1.2 การรับรายงานต่างๆ	5	14	31	31	33	3.64	มาก
	(4.4)	(12.3)	(27.2)	(27.2)	(28.9)	(1.153)	

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
n=114							
1.3 การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตร						3.16	ปานกลาง
(1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ในการพัฒนา	6 (5.3)	13 (11.4)	28 (24.6)	41 (36.0)	26 (22.8)	3.60 (1.119)	มาก
(2) การประสาน/ สนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง	7 (6.1)	18 (15.8)	35 (30.7)	38 (33.3)	16 (14.0)	3.33 (1.094)	ปานกลาง
(3) การจัดกระบวนการ เรียนรู้ในเวทีของคณะ กรรมการบริหาร ศบกด	10 (8.8)	13 (11.4)	47 (41.2)	33 (28.9)	11 (9.6)	3.19 (1.055)	ปานกลาง
(4) การทำหน้าที่เป็น วิทยากร	14 (12.3)	20 (17.5)	53 (46.5)	20 (17.5)	7 (6.1)	2.88 (1.040)	ปานกลาง
(5) การจัดทำทำเนียบผู้รู้/ วิทยากร เกษตรกรและ คลังความรู้ของชุมชน	5 (4.4)	26 (22.8)	49 (43.0)	15 (13.2)	9 (7.9)	2.80 (1.082)	ปานกลาง
1.4 การให้บริการทางการเกษตร						3.14 (1.045)	ปานกลาง
1) การให้บริการ ที่ทำกร ศบกด.						3.22 (1.08)	ปานกลาง
(1) การรับเรื่องและ ให้บริการทางการเกษตร	4 (3.5)	18 (15.8)	41 (36.0)	28 (24.6)	23 (20.2)	3.42 (1.088)	มาก
(2) การกำหนด กิจกรรมการ ให้บริการ	13 (11.4)	9 (7.9)	42 (36.8)	36 (31.6)	14 (12.3)	3.25 (1.135)	ปานกลาง
(3) การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่	6 (5.3)	17 (14.9)	52 (45.6)	29 (25.4)	10 (8.8)	3.18 (0.971)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
(4) การประเมินผลการ ให้บริการ	13 (11.4)	21 (18.4)	41 (36.0)	27 (23.7)	12 (10.5)	3.04 (1.144)	ปานกลาง
2) การบริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ แบบประหยัด						3.06 (1.010)	ปานกลาง
(1) การรวบรวมปัญหา ความต้องการ ของเกษตรกรในพื้นที่	4 (3.5)	20 (17.5)	46 (40.4)	19 (16.7)	25 (21.9)	3.36 (1.114)	ปานกลาง
(2) การจัดทำโครงการ เสนอ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้การ สนับสนุนในกรณี ปัญหาดังกล่าวไม่ สามารถแก้ไขได้ในระดับ พื้นที่	7 (6.1)	14 (12.3)	48 (42.1)	26 (22.8)	19 (16.7)	3.32 (1.083)	ปานกลาง
(3) การสรุปปัญหาและ จัดลำดับความเร่งด่วน ของปัญหาหลักด้าน การเกษตร 5 ลำดับ	13 (11.4)	32 (28.1)	36 (31.6)	22 (19.3)	11 (9.6)	2.88 (1.146)	ปานกลาง
(4) การดำเนินการจัด คลินิกเกษตรเคลื่อนที่ เพื่อให้บริการแก่ เกษตรกร	16 (14.0)	33 (28.9)	40 (35.1)	20 (17.5)	5 (4.4)	2.69 (1.057)	ปานกลาง
น้ำหนักเฉลี่ย						3.22 (1.09)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับมารวม 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านการเดือนภัย (ค่าเฉลี่ย = 3.65) และการรับรองรายงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 3.64) รองลงมามีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับปานกลางรวม 2 ประเด็น ได้แก่ การให้บริการทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.14) และการจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.06) ในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.22)

ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

n=114

ประเภทของกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่						3.38 (1.119)	ปานกลาง
1.1 การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ	7 (6.1)	23 (20.2)	42 (36.8)	39 (34.2)	3 (2.6)	3.07 (0.947)	ปานกลาง
1.2 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร	5 (4.4)	31 (27.2)	42 (36.8)	29 (25.4)	7 (6.1)	3.02 (0.977)	ปานกลาง
1.3 การรายงานข้อมูลต่างๆ	5 (4.4)	26 (22.8)	55 (48.2)	22 (19.3)	6 (5.3)	2.98 (0.902)	ปานกลาง
1.4 การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร	16 (14.0)	31 (27.2)	35 (30.7)	29 (25.4)	3 (2.6)	2.75 (1.069)	ปานกลาง
1.5 การผลิตเอกสารเผยแพร่	15 (13.2)	30 (26.3)	47 (41.2)	18 (15.8)	4 (3.5)	2.70 (1.004)	ปานกลาง
น้ำหนักเฉลี่ย						3.38 (1.119)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีส่วนร่วมเชิงความคิดเห็นในระดับปานกลางรวม 5 ประเด็น ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ (ค่าเฉลี่ย = 3.07) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.02) การรายงานข้อมูลต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.98) การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 2.75) และการผลิตเอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย = 2.70) ในภาพรวมมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.38)

ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชิงความคิดเห็นในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.30)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่

(1) ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ปัญหาด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และปัญหาด้านอื่นๆ การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ปัญหาด้านการ บริหารจัดการศูนย์ฯ						3.09 (1.06)	ปานกลาง
1.1 ขาดแหล่งเงินทุน และ งบประมาณ	9 (7.9)	9 (7.9)	31 (27.2)	22 (19.3)	43 (37.7)	3.71 (1.267)	มาก
1.2 จัดประชุม คณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่ ต่อเนื่อง ในการร่วม วางแผน	6 (5.3)	20 (17.5)	32 (28.1)	23 (20.2)	33 (28.9)	3.50 (1.228)	มาก
1.3 คณะกรรมการ บริหารศูนย์ฯ เข้าร่วม ประชุมบ่อย/ไม่ครบองค์ ประชุม	11 (9.6)	15 (13.2)	34 (29.8)	45 (39.5)	9 (7.9)	3.23 (1.089)	ปานกลาง
1.4 ไม่ได้บริการ สนับสนุน โครงการพัฒนาการ เกษตร	11 (9.6)	14 (12.3)	44 (38.6)	36 (31.6)	9 (7.9)	3.16 (1.061)	ปานกลาง
1.5 ผู้นำชุมชนไม่ให้ ความสนใจ	5 (4.4)	25 (21.9)	43 (37.7)	30 (26.3)	11 (9.6)	3.15 (1.015)	ปานกลาง
1.6 ขาดความสามารถใน การจัดทำแนวทาง พัฒนาการเกษตร	5 (4.4)	21 (18.4)	51 (44.7)	35 (30.7)	2 (1.8)	3.07 (0.859)	ปานกลาง
1.7 แนวทางพัฒนาการ เกษตรไม่เหมาะสม	5 (4.4)	26 (22.8)	40 (35.1)	43 (37.7)	0 (0.00)	3.06 (0.885)	ปานกลาง

n=114

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.8 การสนับสนุน การเกษตรไม่ สอดคล้องกับแนวทาง พัฒนาการเกษตร	10 (8.8)	18 (15.8)	49 (43.0)	34 (29.8)	3 (2.6)	3.02 (0.959)	ปานกลาง
1.9 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ไม่ให้ความสนใจใน การร่วมวางแผน	24 (21.1)	24 (21.1)	42 (36.8)	23 (20.2)	1 (0.9)	2.59 (1.063)	น้อย
1.10 เจ้าหน้าที่ ภาคเอกชนไม่ให้ ความสนใจในการร่วม วางแผน	30 (26.3)	25 (21.9)	36 (31.6)	18 (15.8)	5 (4.4)	2.50 (1.169)	น้อย
2. ปัญหาด้านการจัด กิจกรรม						3.30 (0.96)	ปานกลาง
สนับสนุนเกษตรกร							
2.1 โครงการส่งเสริม การเกษตรไม่ต่อเนื่อง และขาดการมีส่วนร่วม	3 (2.6)	9 (7.9)	43 (37.7)	46 (40.4)	13 (11.4)	3.50 (0.895)	มาก
2.2 ขาดความรู้ในการ วิเคราะห์ ข้อมูล	5 (4.4)	18 (15.8)	37 (32.5)	33 (28.9)	21 (18.4)	3.41 (1.096)	มาก
2.3 กลุ่ม/องค์กร เกษตรกรในพื้นที่ขาด แผนงานและขาด การบูรณาการ	3 (2.6)	19 (16.7)	41 (36.0)	38 (33.3)	13 (11.4)	3.34 (0.976)	ปานกลาง
2.4 ขาดความรู้ในการ ถ่ายทอด เทคโนโลยีทาง การเกษตร	6 (5.3)	15 (13.2)	40 (35.1)	44 (38.6)	9 (7.9)	3.31 (0.979)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.5 ขาดความรู้ในการ จัดทำแผนชุมชน	7 (6.1)	20 (17.5)	32 (28.1)	47 (41.2)	8 (7.0)	3.25 (1.029)	ปานกลาง
2.6 เกษตรกร/ชุมชน ขาดความพร้อมใน การพัฒนา	4 (3.5)	18 (15.8)	45 (39.5)	39 (34.2)	8 (7.0)	3.25 (0.929)	ปานกลาง
2.7 ข้อมูลเพื่อการ บริการทาง การเกษตร มีน้อย	7 (6.1)	12 (10.5)	55 (48.2)	34 (29.8)	6 (5.3)	3.18 (0.914)	ปานกลาง
2.8 เกษตรกรไม่ ให้ ความร่วมมือในการ จัดทำข้อมูล	6 (5.3)	12 (10.5)	58 (50.9)	34 (29.8)	4 (3.5)	3.16 (0.858)	ปานกลาง
3. ปัญหาด้านการจัด กิจกรรม						3.42 (0.977)	มาก
ช่วยเหลือเกษตรกร							
3.1 ขาดแหล่งเงินทุน และ งบประมาณ	4 (3.5)	14 (12.3)	28 (24.6)	32 (28.1)	36 (31.6)	3.72 (1.141)	มาก
3.2 ขาดอุปกรณ์ในการ ให้ คำแนะนำและการ ให้คำปรึกษาทางการ เกษตร	3 (2.6)	18 (15.8)	29 (25.4)	24 (21.1)	40 (35.1)	3.70 (1.182)	มาก
3.3 สถานที่บริการ ประชาชน ไม่สะดวกและไม่พร้อม	1 (0.9)	18 (15.8)	45 (39.5)	41 (36.0)	9 (7.9)	3.34 (0.871)	ปานกลาง
3.4 การช่วยเหลือ เกษตรกรเกี่ยวกับภัย ทางการเกษตรล่าช้า	3 (2.6)	12 (10.5)	40 (35.1)	54 (47.4)	5 (4.4)	3.40 (0.838)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3.5 ขาดวิทยากรทาง การเกษตรที่มีความรู้ ความสามารถ	3 (2.6)	23 (20.2)	42 (36.8)	38 (33.3)	8 (7.0)	3.22 (0.938)	ปานกลาง
3.6 ไม่มีการติดตาม การเกษตร	2 (1.8)	25 (21.9)	45 (39.5)	36 (31.6)	6 (5.3)	3.17 (0.892)	ปานกลาง
4. ปัญหาด้าน ประชาสัมพันธ์ เหยื่อแพร่						3.24 (1.074)	ปานกลาง
4.1 ขาดความรู้ในการ จัดทำรายการวิทยุและ โทรทัศน์	11 (9.6)	8 (7.0)	32 (28.1)	25 (21.9)	38 (33.3)	3.62 (1.279)	มาก
4.2 การเผยแพร่ข้อมูล ศูนย์บริการ ฯ ลำช้า และไม่ทันเวลา	7 (6.1)	12 (10.5)	33 (28.9)	52 (45.6)	10 (8.8)	3.40 (1.002)	ปานกลาง
4.3 เอกสารเผยแพร่ ทางการเกษตรไม่ เพียงพอ	5 (4.4)	16 (14.0)	42 (36.8)	34 (29.8)	17 (14.9)	3.37 (1.041)	ปานกลาง
4.4 การรายงานข้อมูล ต่างๆ ไม่ เป็นปัจจุบัน	5 (4.4)	15 (13.2)	51 (44.7)	34 (29.8)	9 (7.9)	3.24 (0.934)	ปานกลาง
4.5 ช่องทางเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารมีน้อย	9 (7.9)	18 (15.8)	41 (36.0)	35 (30.7)	11 (9.6)	3.18 (1.069)	ปานกลาง
4.6 ไม่มีการประเมิน ผลงานส่งเสริม การเกษตร	8 (7.0)	22 (19.3)	41 (36.0)	35 (30.7)	8 (7.0)	3.11 (1.028)	ปานกลาง
4.7 มีการจัดกิจกรรม ส่งเสริม การเกษตรน้อย	9 (7.9)	20 (17.5)	48 (42.1)	28 (24.6)	9 (7.9)	3.07 (1.028)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ประเด็น	ระดับความรุนแรงของปัญหา					ค่าเฉลี่ย (S.D.)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
4.8 ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารจาก หน่วยงานต่างๆ	19 (16.7)	16 (14.0)	39 (34.2)	29 (25.4)	11 (9.6)	2.97 (1.208)	ปานกลาง
น้ำหนักเฉลี่ย						2.94 (1.139)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.13 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.42) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีปัญหาในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ประกอบด้วย ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย = 3.30) ปัญหาด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย = 3.24) ปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย = 2.05) ภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหา ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.94) ปรากฏผลดังนี้

ปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย = 3.71) จัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย = 3.50) รองลงมา คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เข้าร่วมประชุมบ่อย/ไม่ครบองค์ประชุม (ค่าเฉลี่ย = 3.23) ไม่ได้รับการสนับสนุน โครงการพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.16) ผู้นำชุมชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 3.15) ขาดความสามารถในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย =

3.07) แนวทางพัฒนาการเกษตรไม่เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย = 3.06) การสนับสนุนการเกษตรไม่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.02) และคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 2.59) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน (ค่าเฉลี่ย = 2.50) ภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.09)

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย = 3.50) ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 3.41) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ กลุ่ม/องค์กรเกษตรกรในพื้นที่ขาดแผนงานและขาดการบูรณาการ (ค่าเฉลี่ย = 3.34) ขาดความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.31) ขาดความรู้ในการจัดทำแผนชุมชน (ค่าเฉลี่ย = 3.25) เกษตรกร/ชุมชน ขาดความพร้อมในการพัฒนา (ค่าเฉลี่ย = 3.25) ข้อมูลเพื่อการบริหารทางการเกษตรมีน้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.18) เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำข้อมูล (ค่าเฉลี่ย = 3.16) ภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.30)

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย = 3.72) ขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.70) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ การช่วยเหลือเกษตรกรเกี่ยวกับภัยทางการเกษตรล่าช้า (ค่าเฉลี่ย = 3.40) สถานที่บริการประชาชนไม่สะดวกและไม่พร้อม (ค่าเฉลี่ย = 3.34) ขาดวิทยากรทางการเกษตรที่มีความรู้ความสามารถ (ค่าเฉลี่ย = 3.22) ไม่มีการติดตามผลการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.17) ภาพรวม

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.42)

ปัญหาด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ ขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์ (ค่าเฉลี่ย = 3.62) คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง 7 ประเด็น ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯล่าช้าและไม่ทันเวลา (ค่าเฉลี่ย = 3.40) เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรไม่เพียงพอ (ค่าเฉลี่ย = 3.37) การรายงานข้อมูลต่างๆไม่เป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย = 3.24) ช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีน้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.18) ไม่มีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย = 3.11) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรน้อย (ค่าเฉลี่ย = 3.07) ไม่ได้ได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย = 2.97) ภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.24)

(2) ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ การวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 4.14 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ		
1.1 ควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณ จากแหล่งอื่นเพิ่มเติม	86	82.7
1.2 ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ	20	19.2
1.3 ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านการเกษตรให้ตรงกับความต้องการ ของเกษตรกรในพื้นที่	15	14.4
1.4 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ควรออกความคิดเห็นให้มากกว่านี้	10	9.6
1.5 ควรมีการบูรณาการงานด้านการเกษตรกับหน่วยงานอื่น	7	6.7
1.6 ควรมีการประชุมชี้แจงเรื่องบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ให้เข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน	5	4.8
1.7 ควรมีการจัดทำข้อตกลงในการดำเนินกิจกรรมการดำเนินงานของศูนย์ฯ ที่ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร	3	2.9
1.8 ควรมีการจัดทำข้อมูลด้านการเกษตรให้เป็นปัจจุบัน	2	1.9
1.9 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องมีความเสถียร	2	1.9
2. ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร		
2.1 ของงบประมาณในการสนับสนุนเกษตรกรจาก อบต.	54	51.9
2.2 การจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง	30	28.8
2.3 ควรมีการอบรมในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล	26	25.0
2.4 ควรมีการจัดหาพันธุ์พืชใหม่ ๆ มาสนับสนุนเกษตรกร	14	13.5
2.5 ควรมีโครงการส่งเสริมการเกษตรที่ต่อเนื่องสม่ำเสมอและควรให้เกษตรกร การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ	13	12.5
2.6 ประสานงานกับภาครัฐเพื่อหาโครงการในการจัดกิจกรรมสนับสนุน เกษตรกร	8	7.7

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ประเด็น	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
3. ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร		
3.1 ควรจัดหางบประมาณสำรองไว้สำหรับช่วยเหลือเกษตรกร	25	24.0
3.2 ประสานงานกับภาครัฐเพื่อหาโครงการในการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร	16	15.4
3.3 ควรมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอให้ทันเวลา เมื่อเกิดโรคระบาดและ ภัยธรรมชาติ	14	13.5
4. ด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่		
4.1 ควรมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรให้มากกว่าเดิม	21	20.2
4.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ข่าวสารด้านการเกษตรทางวิทยุ ให้มากกว่าเดิม	13	12.5
4.3 ควรมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดทำสื่อ	7	6.7
4.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์เรื่อง ศูนย์ ฯ และบทบาท หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ให้กับเกษตรกรได้ทราบโดยทั่วกัน	6	5.8

ตารางที่ 4.14 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ข้อเสนอแนะด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ ปรากฏผลดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 82.7 ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณ จากแหล่งอื่นเพิ่มเติม รองลงมา ร้อยละ 19.2 เสนอว่าควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ และ ร้อยละ 14.4 เสนอว่า ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านการเกษตรให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 51.9 ให้ข้อเสนอแนะว่าควรของบประมาณ

ในการสนับสนุนเกษตรกรจาก อบต. รองลงมา ร้อยละ 28.8 เสนอว่าการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และ ร้อยละ 25.0 เสนอว่าควรมีการอบรมในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 24.0 ให้ข้อเสนอแนะว่าควรจัดหางบประมาณสำรองไว้สำหรับช่วยเหลือเกษตรกร รองลงมา ร้อยละ 15.4 เสนอว่าควรประสานงานกับภาครัฐเพื่อหาโครงการในการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร และ ร้อยละ 13.5 เสนอว่าควรมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอให้ทันเวลา เมื่อเกิดโรคระบาดและ ภัยธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 20.2 ให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรให้มากกว่าเดิม รองลงมา ร้อยละ 12.5 เสนอว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารด้านการเกษตรทางวิทยุ ให้มากกว่าเดิมและ ร้อยละ 6.7 เสนอว่าควรมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดทำสื่อ

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในหัวข้อเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษา (1) ปัจจัยทางสังคมเศรษฐกิจและจิตวิทยาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ของอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พื้นที่ 7 ตำบล และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ดำรงตำแหน่งเฉพาะช่วงเวลาที่ยกข้อมูล

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน คือ (1) สภาพทั่วไป (2) ระดับการมีส่วนร่วม และ (3) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1.2.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยนำไปทดสอบกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 ราย เพื่อพิจารณาความยากง่าย ความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์ ภาษาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ให้สัมภาษณ์

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในวันที่ประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่ละคนจนครบ โดยดำเนินการด้วยตนเอง

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำมาตรวจให้คะแนน จัดทำรหัสข้อมูลแล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 บัณฑิตด้านสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45.75 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. รองลงมาจบประถมศึกษาปีที่ 6 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.11 คน มีประสบการณ์ด้านการเกษตรเฉลี่ย 16.83 ปี มีระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์ฯ เฉลี่ย 4.31 ปี มีตำแหน่งเป็นกรรมการมีตำแหน่งทางสังคม เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้านาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) มีแรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในระดับมากมี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การมีโอกาสช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน (2) มีความเสียสละ (3) การเป็นตัวแทนของชาวบ้าน ในระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การได้รับการนับถือจากชาวบ้าน (2) การมีตำแหน่งทางสังคม และในระดับน้อย 1 ประเด็น คือ การได้รับเงินตอบแทน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.2 บัณฑิตด้านเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่ มีอาชีพหลักทำนา มีอาชีพรองทำไร่ มีแรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน มีพื้นที่ประกอบการเกษตรเฉลี่ย 9.01 ไร่ มีพื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.06 ไร่ มีรายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 33,779.56 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 53,616.14 บาท และกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตร โดยกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.)

1.3.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับปานกลางในภาพรวม จากสื่อบุคคล และสื่อมวลชน และในระดับน้อยจากสื่อกิจกรรม

1.3.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับมากมี 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณากิจกรรม/โครงการการวางแผนการปฏิบัติงาน และติดตามผล (2) การกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร ในระดับ ปานกลางมี 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม (2) การประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ (3) การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ (4) การวางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ในระดับมาก มี 1 ประเด็น คือ สนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มแปรรูป เครือข่ายการตลาดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นที่เกี่ยวข้อง ในระดับปานกลางมี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (2) การจัดทำข้อมูลการเกษตร (3) การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3) ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับมาก มี 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ด้านการเตือนภัย (2) การรับรองรายงานต่างๆ ในระดับปานกลางมี 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การให้บริการทางการเกษตร (2) การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

4) ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ในระดับปานกลาง มีในทุกประเด็น ได้แก่ (1) การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ (2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร (3) การรายงานข้อมูลต่างๆ (4) การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร (5) การผลิตเอกสารเผยแพร่ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.5 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1) ปัญหาด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ (2) การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ (1) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เข้าร่วมประชุม น้อย/ไม่ครบองค์ประชุม (2) การไม่ได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาการเกษตร (3) ผู้นำชุมชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน (4) การขาดความสามารถในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตร (5) แนวทางพัฒนาการเกษตรไม่เหมาะสม (6) การสนับสนุนการเกษตรไม่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการเกษตร และ ในระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน (2) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ (1) โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม (2) การขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ (1) กลุ่ม/องค์กรเกษตรกรในพื้นที่ขาดแผนงานและขาดการบูรณาการ (2) การขาดความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร (3) การขาดความรู้ในการจัดทำแผนชุมชน (4) เกษตรกร/ชุมชน ขาดความพร้อมในการพัฒนา (5) ข้อมูลเพื่อการบริการทางการเกษตรมีน้อย (6) เกษตรกรไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำข้อมูล ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

3) ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ (2) การขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร ในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การช่วยเหลือเกษตรกรเกี่ยวกับภัยทางการเกษตรล่าช้า (2) สถานที่บริการประชาชนไม่สะดวกและไม่พร้อม (3) ขาดวิทยากรทางการเกษตรที่มีความรู้ความสามารถ (4) ไม่มีการติดตามผล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4) ปัญหาด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ในระดับมาก 1 ประเด็น ได้แก่ (1) การขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์ ในระดับปานกลาง 7 ประเด็น ได้แก่ (1) การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ ล่าช้าและไม่ทันเวลา (2) เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรไม่เพียงพอ (3) การรายงานข้อมูลต่างๆ ไม่เป็นปัจจุบัน (4) ช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีน้อย (5) ไม่มีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร (6) มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรน้อย (7) ไม่ได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.6 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ฯ ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

- 1) ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ว่าควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณจากแหล่งอื่นเพิ่มเติม ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ และควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านการเกษตรให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่
- 2) ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ว่าควรขอ งบประมาณในการสนับสนุนเกษตรกรจาก อบต. การจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ควร ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และควรมีการอบรมในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล
- 3) ข้อเสนอแนะด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ว่าควรจัดทำ งบประมาณสำรองไว้สำหรับช่วยเหลือเกษตรกร ควรประสานงานกับภาครัฐเพื่อหาโครงการใน การจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร และควรมีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอให้ทันเวลา เมื่อเกิดโรคระบาดและ ภัยธรรมชาติ
- 4) ข้อเสนอแนะด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ ว่าควรมีการจัดทำเอกสาร เผยแพร่ทางการเกษตรให้มากกว่าเดิม ควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารด้านการเกษตรทาง วิทยุให้มากกว่าเดิม และควรมีการฝึกอบรมเรื่องการจัดทำสื่อ

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถอภิปรายรายละเอียด สำคัญได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วน ใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 45.75 ปี ซึ่งอยู่ในวัยกลางคน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. ซึ่งค่อนข้างสูงกว่าเกษตรกรทั่วไป จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.11 คน จำนวนแรงงาน ด้านการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.15 คน ซึ่งประกอบอาชีพหลักคือทำนา อาชีพรองคือทำไร่ ซึ่ง เป็นอาชีพส่วนใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และทำให้มีประสบการณ์ด้านการเกษตร เฉลี่ย 16.83 ปี มีพื้นที่ประกอบเกษตรเฉลี่ย 9.01 ไร่ มีพื้นที่อยู่อาศัยเฉลี่ย 1.06 ไร่ มีรายได้ภาค การเกษตรเฉลี่ย 33,779.56 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 53,616.14 บาท เห็นได้ว่ารายได้ นอกภาคการเกษตรมากกว่าภาคการเกษตร ซึ่งเป็นเพราะว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่

เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) และมีตำแหน่งทางสังคม ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีเงินเดือนประจำประกอบกับในปีการเพาะปลูก พ.ศ.2552/53 สินค้าภาคการเกษตรของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีราคาตกต่ำ จึงทำให้เป็นสมาชิกกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) และกู้เงินจากแหล่งเงินทุนทางการเกษตรจากธนาคารดังกล่าว มีแรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในระดับมากมี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การมีโอกาสช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน (2) มีความเสียสละ (3) การเป็นตัวแทนของชาวบ้าน และระดับน้อยในประเด็น การได้รับเงินตอบแทน แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตัวเองและมีความเสียสละ มากกว่าที่จะได้รับค่าตอบแทน

2.2 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร จากการศึกษาพบว่า

คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับมากมี 2 แหล่ง ได้แก่ (1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (2) เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ซึ่งอาจได้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเจ้าหน้าที่จากบริษัทที่เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่ และในระดับน้อยที่สุดจากคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ส่วนใหญ่มีอายุมากและไม่มีความรู้ความเข้าใจ ในการหาข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ประกอบกับการทำงานมีความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ จึงได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรในระดับมาก

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2.3.1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์ ฯ จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีส่วนร่วมในระดับมากมี 2 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ทุกเดือน พิจารณากิจกรรม/โครงการการวางแผนการปฏิบัติงาน และติดตามผล (2) การกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีความสนใจและเห็นความสำคัญของการประชุม และการมีส่วนร่วมวางแผนพัฒนาด้านการเกษตร

2.3.2 ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีส่วนร่วมในระดับมากมี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การสนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มแปรรูป เครือข่ายการตลาดหรือองค์กรในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง (2) การสนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม (3) การเสนอแผนงาน/โครงการที่เกินศักยภาพของ อบท. เข้าร่วมพัฒนาอำเภอ/จังหวัด แสดงให้เห็นว่า

คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ เห็นความสำคัญของกลุ่มผู้ผลิตกลุ่มแปรรูปในชุมชน จึงมีการเสนอแผนพัฒนาเข้าสู่อำเภอ/จังหวัด และอาจเป็นเพราะว่าส่วนใหญ่คณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีตำแหน่งทางสังคม และเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ซึ่งทำให้สามารถประสานงานได้ง่ายกว่า

2.3.3 ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีส่วนร่วมในระดับมาก มี 4 ประเด็น ได้แก่ (1) การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา (2) การรับเรื่องและให้บริการทางการเกษตร (3) การดำเนินการเตือนภัย มีประเด็นย่อย ได้แก่ แจ้งข่าวเตือนภัยแก่ชุมชนให้เฝ้าระวัง และแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบ (4) การรับรองรายงานต่างๆ แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีการรับเรื่องและให้บริการทางการเกษตร ให้ความสำคัญกับเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อนในเรื่อง โรคแมลงศัตรูพืชระบาด ภัยธรรมชาติ โดยมีการเตือนภัย ตรวจสอบและรับรองรายงานต่างๆ ก่อนที่จะแจ้งให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบได้รับทราบและดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรต่อไป

2.3.4 ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่ จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มีในทุกประเด็น ได้แก่ (1) การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ (2) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร (3) การรายงานข้อมูลต่างๆ (4) การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร (5) การผลิตเอกสารเผยแพร่ แสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ อาจจะไม่เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนในการที่ต้องทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารมีน้อย และทำเอกสารเผยแพร่ไม่เป็น

2.5 ปัญหาในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีความรุนแรงของปัญหาในระดับมาก มี 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ ซึ่งอาจเกิดจากขาดการประสานงานระหว่างศูนย์ ฯ กับองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (2) การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจเกิดจากขาดการประสานงานกับเลขาศูนย์ ฯ เพราะว่าเลขาศูนย์ ฯ มีหน้าที่ในการกำหนดการประชุมประจำเดือนของศูนย์ ฯ (3) โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม ซึ่งอาจเกิดจากการขาดงบประมาณสนับสนุนที่ต่อเนื่อง (4) การขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งอาจเกิดจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ มีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนักและอาจขาดประสบการณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล (5) การขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร ซึ่งอาจเกิดจากการขาดงบประมาณและหน่วยงานภาครัฐ ไม่ให้ความสนใจในการจัดหาอุปกรณ์สนับสนุนศูนย์ ฯ

(6) การขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและ โทรทัศน์ ซึ่งอาจเกิดจากคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำรายการวิทยุและ โทรทัศน์

2.6 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์ ฯ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการขอแหล่งเงินทุน และงบประมาณ จากแหล่งอื่นเพิ่มเติม ควรมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอ ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านการเกษตรให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ การจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเสนอว่าควรมีการอบรมในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งข้อเสนอแนะเหล่านี้ควรเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการดำเนินการเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาลดไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากการศึกษาพบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาในเรื่อง การขาดเงินทุนและงบประมาณ และการขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร ในระดับมาก ดังนั้นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ควรเน้นทำโครงการซึ่งอยู่ในศักยภาพของคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้มากขึ้น โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนที่จะทำโครงการและตั้งงบประมาณส่งให้จังหวัดเพื่อขอรับการสนับสนุน ควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมของศูนย์ฯ ให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อที่ประชาชนจะได้มีส่วนร่วมกับศูนย์ฯ ควรมีการพัฒนาความรู้ในเรื่องการจัดทำแผน การเสนอโครงการหรือคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ทำให้ศูนย์บริการต้องดำเนินการจัดทำโครงการเสนอต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อนำงบประมาณมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของศูนย์ฯ เอง

3.1.2 กรมส่งเสริมการเกษตร

1) **ระดับกรม** จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีส่วนร่วม เห็นความคิดเห็นในภาพรวมในระดับปานกลาง ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์ฯ ควรจะมีการสนับสนุนให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การบริหารจัดการศูนย์ฯ การจัดกิจกรรม

สนับสนุนเกษตรกร การจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร และการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้มากขึ้น
 ในประเด็น โครงการส่งเสริมการเกษตร ไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม การขาดความรู้ในการ
 วิเคราะห์ข้อมูล และการขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและ โทรทัศน์ อยู่ในระดับมาก ดังนั้น
 ควรมีการจัดอบรม สัมมนาแก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในเรื่อง บทบาท หน้าที่ และความสำคัญ
 ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ การวิเคราะห์ข้อมูล การจัดทำแผนด้านการบริหารศูนย์ฯและด้าน
 การเกษตร การจัดทำรายการวิทยุและ โทรทัศน์

2) ระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกระดับควรศึกษาระเบียบ
 ทำความเข้าใจในภารกิจ และเป็นผู้ประสานงานที่มีประสิทธิภาพ และให้ความสำคัญในการ
 ดำเนินงานศูนย์บริการซึ่งจะมีผลดีกับเกษตรกรในพื้นที่และประชาชนทั่วไป ควรจัดหาแหล่ง
 เงินทุนและงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอด
 เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร และด้านการจัด
 กิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ในประเด็นการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่
 ต่อเนื่อง ซึ่งปัญหาอยู่ในระดับมาก ดังนั้นเลขานุการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
 ประจำตำบล ควรประสานงานกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในเรื่องการจัดประชุมคณะกรรมการ
 บริหารศูนย์ฯ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องซึ่งการประชุมควรจะเป็นวันเดียวกับที่องค์การบริหาร
 ส่วนตำบลมีการประชุมประจำเดือนเพราะว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก
 องค์การบริหารส่วนตำบลอยู่แล้ว และควรกระตุ้นให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เห็นความสำคัญ
 ของการดำเนินงานของศูนย์ฯ ซึ่งจะมีผลดีกับเกษตรกรในพื้นที่

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเน้นให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เห็น
 ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
 ประจำตำบลเพราะกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีส่วนสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้
 มีความเข้มแข็ง โครงการต่างๆที่จะเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ควรให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เข้า
 มาร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย การดำเนินงาน โครงการต่างๆในพื้นที่เพื่อลดความซ้ำซ้อนและมี
 ความรวดเร็วควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์การ
 ปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการให้ความรู้ทางวิชาการ
 การเป็นวิทยากร ประสานงาน โครงการที่ศูนย์ฯ เสนอต่ออำเภอ/จังหวัด และการจัดสรรงบประมาณ
 โครงการสนับสนุนในการดำเนินงานของศูนย์ฯ อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะในวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับประสิทธิภาพผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

3.2.2 ควรศึกษาผลกระทบจากการถ่ายโอนภารกิจศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของคณะกรรมการบริหาร

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.2.4 ควรศึกษาวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรมส่งเสริมการเกษตร (2552) “คู่มือการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล” กรุงเทพมหานคร ฝ่ายโรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี _____ (2546 ก.) คู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย _____ (2546 ข.) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- การพัฒนาชุมชน, กรม กองวิจัยและประเมินผล (2518) “รายงานการศึกษาการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่ดำเนินการมาแล้ว 5 ปี เขตพัฒนา ตำบลตะเคียนเลื่อน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์” กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
- กรรณิกา ชมดี (2524) “การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลการพิจารณาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กรณีศ เชื้อศิริถาวร (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภออุตุชัย จังหวัดอุดรธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- กัลยารัตน์ รัตนะจิตร (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาป่าเขาหวง ตำบลป่าอ้อ และตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เกรียงไกร บุญเลื่อน (2543) “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านบก ตำบลห้วยทราย อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- เกษม ไตรพิจารณ์ (2545) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทับยา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เข็มเพชร แก่นสา (2543) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- จังหวัดแม่ฮ่องสอน (2541) “สรุปผลการดำเนินงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2551” อัดสำเนา
- จินดา มณีเนตร (2540) “การมีส่วนร่วมของตำรวจป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้”
วิทยานิพนธ์สิ่งแวดล้อมศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
- จ่านง ไพโรจน์, พล.ต. (2533) “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการสันตินิมิตในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- เฉลียว นูร์ภักดี (2545) “การเรียนรู้ด้วยตนเอง” ในชุดวิชาการวิจัยชุมชน หน่วยที่ 2
กรุงเทพมหานคร สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ
กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540) “การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ดิเรก ฤกษ์ร้าย (2527) *การพัฒนาชนบท* กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครพิมพ์
- ธวัช สิทธิกิจโยธิน (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลคลองโคน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) *กลวิธีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา* กรุงเทพมหานคร
ศักดิ์โสภณาการพิมพ์
- นราธิป อัจฉริยชีวิน (2543) “การมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ป่าโคกหนองตะครอง ตำบลหนองขาม อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการป่าไม้ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- แนว โสถถิพันธ์ (2534) “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนของประชาชนในชนบท การศึกษาเฉพาะรายกรณีในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542) “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในวัดจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (2547) “การวิจัยการส่งเสริมการเกษตรแบบมีส่วนร่วม” ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 9 นนทบุรี สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- ประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน ในการจัดการสิ่งแวดล้อม : ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พิมลรัตน์ ใจบุญถื่อ (2545) “การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
- ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531) “การมีส่วนร่วมของประชาชน” *วารสารพัฒนาชุมชน* 27 (กุมภาพันธ์) : 24 -25
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2526) “นโยบายและแนวทางการปฏิบัติโครงสร้างงานในชนบท” กรุงเทพมหานคร สำนักเลขาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี
- ภพธร จิตมั่น (2543) “การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกสภาเทศบาลในจังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- มาโนชญ์ อุปสินธุ์ (2543) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน : กรณีศึกษาโครงการป่าชุมชนบ้านสะมะแก ตำบลนาสวน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2547) *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ประชาชนองค์กรส่วนท้องถิ่นและราชการ* กรุงเทพมหานคร บั๊กพอยท์

เขาวลัทธิ ภาควิชาสังคมศาสตร์ (2528) “การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิจิตร ช่วยพิทักษ์ (2542) “บทบาทการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่มีต่อศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กรณีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลนาร่อง ตำบลท่าข้าม อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสิงห์บุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สมคิด รัตนวงศ์ (2542) “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรภาคใต้” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน (2541) “สรุปผลการปฏิบัติงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี 2552” (อัคราณา)

อำนาจ อนันตชัย (2526) “ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาตำบล”

ในการพัฒนาชนบท กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2525) *การพัฒนาบุคลากรกลุ่มและชุมชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*

แอนนา หงส์สามสิบเจ็ด (2546) “การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดแพร่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Alvin, Bertrand (1958) *Rural Sociology* New Year ; Mc Graw Hill Book

Cohen, John M and Uphoff, Norman T (1980) “Participation's Place in Rural Development : Seeking clarity through Specificity” *World Development* 8, (May) : 219-22.

Hay, D.G. (1951) *Social Participation of Individuals in Four Rural* New York : Harper and Row.

Kaufman, H.F. (1949) “Participation Organization Activities in Selected Kentucky Localities” *Agricultural Experiment Station Bulletin* 3 (March 1949) : 527-533.

Reeder, William W. (1974). “Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families. New York State” Cornell University. Unpublished Ph.D. Dissertation

ภาคผนวก

เลขที่แบบสัมภาษณ์ **แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย****เรื่อง**

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ

ตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพทางสังคมเศรษฐกิจและจิตวิทยาของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
2. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
4. คำตอบในแบบสัมภาษณ์นี้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยเท่านั้น ซึ่งจะไม่มีผลต่อสวัสดิภาพของท่านแต่อย่างใด ดังนั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน ได้กรุณาตอบคำถามทุกข้อตรงตามความจริงที่ปฏิบัติและตรงตามความคิดเห็นของท่าน
5. เลขที่แบบสัมภาษณ์มีไว้เพื่อการติดตามแบบสอบถามเท่านั้น
6. แบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

7. ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณท่านที่กรุณากรอกแบบสัมภาษณ์และให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ใน หน้าข้อความที่ตรงกับข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

เกณฑ์การตอบ : แบบสัมพัทธ์นี้บางส่วนเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้

1 หมายถึง ระดับแรงจูงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสาร/มีส่วนร่วม/มีความรุนแรงของปัญหาน้อยที่สุด

2 หมายถึง ระดับแรงจูงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสาร/มีส่วนร่วม/มีความรุนแรงของปัญหาน้อย

3 หมายถึง ระดับแรงจูงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสาร/มีส่วนร่วม/มีความรุนแรงของปัญหาปานกลาง

4 หมายถึง ระดับแรงจูงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสาร/มีส่วนร่วม/มีความรุนแรงของปัญหามาก

5 หมายถึง ระดับแรงจูงใจ/การได้รับข้อมูลข่าวสาร/มีส่วนร่วม/มีความรุนแรงของปัญหามากที่สุด

ตอนที่ 1 สภาพทั่วไปของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

1. เพศ 1)ชาย 2)หญิง
2. อายุ.....ปี (โปรดระบุเป็นจำนวนเต็ม)
3. การศึกษาขั้นสูงสุด 1) ไม่ได้ศึกษา 2) ประถมศึกษาปีที่6 3) มัธยมศึกษาปีที่3
 4) มัธยมศึกษาปีที่6 หรือ ปวช. 5) อนุปริญญาหรือ ปวส. 6) ปริญญาตรี
 7) สูงกว่าปริญญาตรี
4. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
- 5.แรงงานด้านการเกษตรในครัวเรือน.....คน
- 6.ประสบการณ์ด้านการเกษตร.....ปี (โปรดระบุเป็นจำนวนเต็ม)
- 7.ระยะเวลาการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....ปี

8. ตำแหน่งในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

- 1) กรรมการ 2) รองประธาน 3) ประธาน

9. การมีตำแหน่งทางสังคม 1) ไม่มี 2) มี (ตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

- 2.1) กำนัน
 2.2) ผู้ใหญ่บ้าน
 2.3) สมาชิก อบต.
 2.4) เกษตรอาสา
 2.5) หมอคืนอาสา
 2.6) อสม.
 2.7) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

10. การเป็นสมาชิกกลุ่ม 1) ไม่เป็น 2) เป็น (ตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

- 2.1) กลุ่มเกษตรกร
 2.2) กลุ่มสมาชิก รทส.
 2.3) สหกรณ์การเกษตร
 2.4) กองทุนฟื้นฟูเกษตรกร
 2.5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

11. อาชีพหลัก

- 1) รับราชการ 2) ทำนา 3) ทำไร่ 4) เลี้ยงสัตว์
 5) ทำสวนไม้ผล 6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

12. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

- 1) ทำนา 2) ทำไร่ 3) เลี้ยงสัตว์ 4) ทำสวนไม้ผล 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13. พื้นที่ประกอบการเกษตร.....ไร่

14. พื้นที่อยู่อาศัย.....ไร่

15. รายได้ภาคการเกษตร.....บาท (โดยประมาณในปี 2552)

16. รายได้นอกภาคการเกษตร.....บาท (โดยประมาณในปี 2552)

17. แหล่งเงินทุนทางการเกษตร 1) ไม่รู้ 2) รู้ (ตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ)

- 2.1) เพื่อนบ้าน
 2.2) ญาติพี่น้อง
 2.3) กองทุนหมู่บ้าน
 2.4) ธนาคารพาณิชย์
 2.5) ธกส.
 2.6) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

18. แรงจูงใจในการเป็นกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

เกณฑ์การตอบ : แบบสอบถามส่วนนี้เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเด็น	ระดับแรงจูงใจ				
	1	2	3	4	5
1. ช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน					
2. ได้รับการนับถือจากชาวบ้าน					
3. มีตำแหน่งทางสังคม					
4. เป็นตัวแทนของชาวบ้าน					
5. มีความเสียสละ					
6. ได้รับเงินตอบแทน					
7. อื่นๆ (โปรดระบุ).....					

19. แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตร

เกณฑ์การตอบ : แบบสอบถามส่วนนี้เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน กรูณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็นของท่าน

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการได้รับข้อมูล ข่าวสาร				
	1	2	3	4	5
1. สื่อสารมวลชน					
1.1 สิ่งพิมพ์					
1.2 วิทยุกระจายเสียง					
1.3 หอกระจายข่าว					
1.4 โทรทัศน์					
1.5 คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต					
1.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....					
2. สื่อบุคคล					
2.1 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ					
2.2 เจ้าหน้าที่ภาคเอกชน					
2.3 เพื่อนบ้าน					
2.4 ญาติพี่น้อง					
2.5 อื่นๆ (โปรดระบุ).....					
3. สื่อกิจกรรม					
3.1 การศึกษาดูงานหรือการทัศนศึกษา					
3.2 การจัดนิทรรศการ					
3.3 การประชุม/สัมมนา					
3.4 อื่นๆ (โปรดระบุ).....					

ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

เกณฑ์การตอบ : แบบสอบถามส่วนนี้เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน กรูณา

ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	1	2	3	4	5
1.ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ					
1.1 จัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์					
1.2 จัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกเดือน พิจารณา กิจกรรม/โครงการการวางแผน การปฏิบัติงาน และติดตามผล					
1.3 กระตุ้นให้ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวางแผน พัฒนาด้านการเกษตร					
1.4 วางแผนการปฏิบัติงานของศูนย์ ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องในพื้นที่					
1.5 ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของ ศูนย์					
1.6 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชนในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรม					
2.ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร					
2.1 จัดทำข้อมูลการเกษตร					
2.2 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล					
(1) วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการของชุมชน ในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านที่ อปท.จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนา การเกษตรของหมู่บ้าน					
(2) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านเข้าสู่เวทีประชาคม ในระดับตำบลเพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลและ บูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	1	2	3	4	5
(3) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่					
(4) เสนอแผนงาน/โครงการที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด					
2.3 การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย					
(1) เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม					
(2) ประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของกลุ่ม/เครือข่าย					
(3) สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม					
(4) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย					
2.4 สนับสนุนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทั้งด้านกลุ่มผู้ผลิต กลุ่มแปรรูปเครือข่ายการตลาด หรือองค์ในท้องถิ่นเป็นที่เกี่ยวข้อง					
3.ด้านการได้กิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร					
3.1 การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร					
(1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา					
(2) ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
(3) จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหาร อบต.					
(4) ทำหน้าที่เป็นวิทยากร					
(5) จัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรและคลังความรู้ของชุมชน					
3.2 การให้บริการทางการเกษตร					
1) ในการให้บริการ ณ ที่ทำการ อบต.					
(1) กำหนดกิจกรรมการให้บริการ					
(2) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่					
(3) รับเรื่องและให้บริการทางการเกษตร					

ประเด็นการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม				
	1	2	3	4	5
(4) ประเมินผลการให้บริการ					
2) ในการบริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด					
(1) รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่					
(2) ดำเนินการจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร					
(3) สรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร 5 ลำดับ					
(4) จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนในกรณีที่ปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่					
3.3 ด้านการเตือนภัย					
(1) แจ้งข่าวเตือนภัยแก่ชุมชนให้เฝ้าระวัง					
(2) แจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบ					
3.4 การรับรองรายงานต่างๆ เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของผู้ประสบภัย สำรองนาปีนาปรังและข้อมูลการเกษตรอื่นๆ					
4.ด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่					
4.1 การผลิตเอกสารเผยแพร่					
4.2 การรายงานข้อมูลต่างๆ					
4.3 การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ					
4.4 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร					
4.5 การประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร					
4.6 อื่นๆ (โปรดระบุ).....					

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ

ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

เกณฑ์การตอบ : แบบสอบถามส่วนนี้เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ

ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องใดช่องหนึ่งของ 5 ระดับ ตามความคิดเห็นของท่าน

3.1 ปัญหาในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา				
	1	2	3	4	5
1.ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ					
1.1 จัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่สม่ำเสมอ/ไม่ต่อเนื่อง					
1.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เข้าร่วมประชุมบ่อย/ไม่ครบองค์ประชุม					
1.3 ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ					
1.4 ผู้นำชุมชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน					
1.5 เจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน					
1.6 เจ้าหน้าที่ภาคเอกชนไม่ให้ความสนใจในการร่วมวางแผน					
1.7 ขาดความสามารถในการจัดทำแนวทางพัฒนาการเกษตร					
1.8 แนวทางพัฒนาการเกษตรไม่เหมาะสม					
1.9 การสนับสนุนการเกษตร ไม่สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการเกษตร					
1.10 ไม่ได้รับการสนับสนุนโครงการพัฒนาการเกษตร					
2.ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร					
2.1 ข้อมูลเพื่อการบริหารทางการเกษตรมีน้อย					
2.2 ขาดความรู้ในการจัดทำแผนชุมชน					
2.3 ขาดความรู้ในการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร					
2.4 ขาดความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูล					

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา				
	1	2	3	4	5
2.5 โครงการส่งเสริมการเกษตรไม่ต่อเนื่องและขาดการมีส่วนร่วม					
2.6 เกษตรกร/ชุมชน ขาดความพร้อมในการพัฒนา					
2.7 เกษตรกร ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดทำข้อมูล					
2.8 กลุ่ม/องค์กรเกษตรกรในพื้นที่ขาดแผนงานและขาดการบูรณาการ					
3. ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร					
3.1 ขาดวิทยากรทางการเกษตรที่มีความรู้ความสามารถ					
3.2 ไม่มีการติดตามผลการเกษตร					
3.3 การช่วยเหลือเกษตรกรเกี่ยวกับภัยทางการเกษตรล่าช้า					
3.4 สถานที่บริการประชาชนไม่สะดวกและไม่พร้อม					
3.5 ขาดแหล่งเงินทุนและงบประมาณ					
3.6 ขาดอุปกรณ์ในการให้คำแนะนำและการให้คำปรึกษาทางการเกษตร					
4. ด้านประชาสัมพันธ์ เผยแพร่					
4.1 เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรไม่เพียงพอ					
4.2 การรายงานข้อมูลต่างๆ ไม่เป็นปัจจุบัน					
4.3 การเผยแพร่ข้อมูลศูนย์บริการฯ ล่าช้าและไม่ทันเวลา					
4.4 มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรน้อย					
4.5 ไม่มีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตร					
4.6 ช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมีน้อย					
4.7 ไม่ได้ได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารจากหน่วยงานต่างๆ					
4.8 ขาดความรู้ในการจัดทำรายการวิทยุและโทรทัศน์					
5. ปัญหาด้านอื่นๆ (โปรดระบุ)					
5.1					
5.2					
5.3					

3.2 ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3.2.1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

.....

.....

.....

.....

.....

3.2.2 ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนเกษตรกร

.....

.....

.....

.....

.....

3.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร

.....

.....

.....

.....

.....

3.2.4 ด้านประชาสัมพันธ์เผยแพร่

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3.2.5 ด้านอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

นายบัณฑิต ศรีวงศ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายบัณฑิต ศรีวงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	23 สิงหาคม 2520
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประวัติการศึกษา	ปวศ.(ประมง) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพิษณุโลก พ.ศ.2541 วทบ.(ส่งเสริมการเกษตร) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ.2545
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร